Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, [Бу]РЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

[19]21 оной [...]һээ гарана | № 297 (16520) | 1983 оной декабриин 28, среда | Сэн 3 мүнгэн.

ЭКОНОМИКОДО ГАРГАЖА БАЙГАА МАНАЙ БҮХЫ ХҮСЭЛЭЛ ОРОЛДОЛГОНУУД ЭСЭСЭЙ ЭСЭСТЭ АРАД ЗОНОЙ ҺУУДАЛ БАЙДАЛ ҺАЙЖАРУУЛХА ГЭҺЭН ЗОРИЛГОТОЙ ЮМ. ЭНЭ ХАДАА МАНАЙ ТҮСЭБҮҮДЭЙ СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКЭ ГОЛ ЗОРИЛГО БОЛОНО.

(Нүхэр Ю. В. Андроповой үгын текстһээ).

…оветскэ Союзай Коммунис партиин …ентральна Комитедэй Пленум тухай …НФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

…ентральна Комитедэй ээлжээтэ Пле… декабриин 26-да хүдэлмэреэ эхилбэ. …инистрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын …Р-эй Госпланай түрүүлэгшэ Н. К. …СССР-эй Экономическа ба социаль… 1984 оной гүрэнэй түсэб тухай», …ансын министр В. Ф. Гарбузовай …4 оной Гүрэнэй бюджет тухай» элид…умэй үзэмжэдэ табигдаа.

…К-гай Генеральна секретарь Ю. В. …ын тексттэй Пленумдэ хабаадагшад …гаар танилсаһан байна. Элидхэлнүү… …элсэлгэдэ хабаадагшад энэ шухала …окументын заабари зүбшэлнүүдые, …е бүрин хүсэдөөр дэмжэжэ байһа… …зуураа тэдэ шухала удха шанартай, …т ба ажахын бүхы органуудай, нии…эй, бүхы ажалша коллективүүдэй …н үндэһэ һуурида табигдаха ёһотой …бэд.

Нүхэр Ю. В. Андроповой үгын текст хэблэлдэ толилогдоно.

Нүхэдүүд: КПСС-эй Московско горкомой нэгэдэхи секретарь **В. В. Гришин**, Украинын ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **А. П. Ляшко**, Белоруссиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **Н. Н. Слюньков**, Азербайджанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **К. М. Багиров**, Литвагай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **П. П. Гришкявичус**, КПСС-эй Ленинградска обкомой нэгэдэхи секретарь **Л. Н. Зайков**, КПСС-эй Казахстанай Компартиин Чимкентскэ обкомой нэгэдэхи секретарь **А. Аскаров**, КПСС-эй ЦК-гай секретарь **М. С. Горбачев**, хүндэ ба транспортна машина бүтээлгын министр **С. А. Афанасьев**, КПСС-эй Чечено-Ингушай обкомой нэгэдэхи секретарь **А. В. Власов**, КПСС-эй Кемеровскэ обкомой нэгэдэхи секретарь **Л. А. Горшков** элидхэлнүүд тушаа үгэ хэлэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум эмхидхэлэй асуудалнуудые хаража үзэбэ.

ЦК-гай Пленум нүхэд **В. И. Воротников** болон **М. С. Соломенцевые** кандидадуудһаа КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд болгоо.

ЦК-гай Пленум КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн нүхэр **В. М. Чебриковые** КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадаар һунгаба.

ЦК-гай Пленум КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн нүхэр **Е. К. Лигачевые** КПСС-эй ЦК-гай секретаряар һунгаа.

Пленум хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

• • •

КПСС-эй ЦК-гай Пленум 1983 оной декабриин 27-до хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ **Н. К. Байбаковой** «СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын 1984 оной гүрэнэй түсэб тухай», СССР-эй финансын министр **В. Ф. Гарбузовай** «СССР-эй 1984 оной Гүрэнэй бюджет тухай» элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ нүхэдүүд: КПСС-эй Саратовска обкомой нэгэдэхи секретарь **В. К. Гусев**, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Н. А. Тихонов**, ехэ ашаанай автомобильнуудые бүтээдэг Татарай АССР-тэхи Камска нэгэдэлэй (КамАЗ) шудхалаагай заводой слесарь-заһабарилагшадай бригадир **Г. С. Баштанюк**, Магнитогорскын В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ металлургическа комбинадай директор **Л. В. Радюкевич**, Московско областиин «Коммунарка» гэжэ госплемзаводой үнеэдые машинаар һаадаг мастер **М. С. Громова**, СССР-эй үнгэтэ металлургиин министр **П. Ф. Ломако**, КПСС-эй Камчатска обкомой нэгэдэхи секретарь **Д. И. Качин** гэгшэд хабаадаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар тогтоол нэгэн дуугаар баталан абаба. Энэ тогтоол хэблэлдэ толилогдохо.

Энээгээр Пленум хүдэлмэреэ дүүргээ.

КПСС-эй ЦК-гай ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРЬ НҮХЭР Ю. В. АНДРОПОВОЙ ҮГЫН ТЕКСТ

… **эршэ дэлисээ. ажал хэрэгэйнгээ абьяасые алдангүй, һайн хубилалтануудые улам эдэбхитэйгээр хүгжөөхэ шухала.**

Тэрээн дотор хараалагдаһан эршэ дэлисэ, тэнсүүри гол түлэб эдэ зорилгонуудта тааралдана, энэ жэлэй һайн хубилалтануудые батадхана гэжэ 1984 оной түсэбтэ даабаринуудые шэнжэлгэ элирхэйлэн харуулба. Энэ хэлээшыемнии нүхэдүүд зүбшөөхэ аабза гэжэ һананаб. Урдынхида орходоо, түсэб үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар гол түлэб шэглүүлэгдэнхэй байна. Тэрэнэй социальна шэглэл үргэдэнэ. Оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые ёһотой хэмжээндэ байлгахын тула шухала хэрэгтэй юумэ хэхээр хараалагданхай. Тиимэһээ түсэбэй проект партиин политическэ ба экономическа стратегидэ харюусана, юрэдөөл, ушар иимэһээ тэрэ Пленумэй зүгһөө һайшаагдаха аабза гэжэ һананаб.

СССР-эй Верховно Соведэй сессиин баталһанһаа хойшо хэдэхэн үдэрэй үнгэрхэдэ, түсэб экономикын бүхы һалбаринуудай, олон мянгаад предприятинуудай, нэгэдэлнүүдэй ба эмхинүүдэй ажахын байдалай хуули болохо байна. Тэрээгээр цехүүдэй, участогуудай, үйлэдбэриин бригадануудай, олон миллион ажалшадай, шэн габьяата ажалаараа материальна ба оюун ухаан бодолой үнэтэ баялигуудые байгуулжа, манай Эхэ оронной һүр хүсые бэхижүүлжэ байһан бүхы хүнүүдэй ажалай эршэ дэлисэ тодорхойлогдохо зэргэтэй.

Эзэрхэг түримхэй империалис бүлэгөөрхидэй гэм зэмээр уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй боложо байха үедэ гүрэнэй түсэбые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлгэ совет хүн бүхэнэй, ажалша коллектив бүхэнэй, партийна ба ниитын эмхи бүхэнэй уялга болохоһоо гадна патриотическа нэрэ хүндын хэрэг болохо юм.

Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ хойшо һайнаар ажаллажа эхилхэ, урдамнай ушаржа байгаа үсөөн бэшэ бэрхэшээл түбэгүүдые дабажа, ажалайнгаа эршые саашадань дээшэлүүлхэ гээшэ тон шухала.

Нэн түрүүн эгээл орёо асуудалнуудта, тэдэниие шиидхэлгэһээ ажал хэрэгэй амжалтын дулдыдаха ёһотой гол зорилгонуудта анхарха шухала.

1984 оной түсэб тиимэ бэлэхэнээр табигдаагүй гэжэ нүхэдүүд мэдэнэ ёһотой. Тэрэ габшагайгаар хүдэлхые баадхана. Арадай ажахыда ушаржа байгаа дутуу дунданууд, мүн түсэблэлгыншье шанар энэ талаар ехэ нүлөө үзүүлбэ. Зүгөөр энээнэй ямаршье шалтагаануудаар тодорхойлогдоо һаань, бидэ түсэбөө амжалтатайгаар бэелүүлтые хангаха уялгатайбди. **Түбэй газарнуудай, мүн нютагуудай бүхы хүдэлмэрине тодо һайнаар эмхидхэхэ гээшэ энээнэй түбхын түрүүшын эрхэ нүхэсэл мүн.**

Түрүүшын ээлжээндэ һалбари бүхэндэ, ажалша коллектив бүхэндэ проект дотор табигдаһан бүхы түхэлэй нөөсэнүүдые, материалнуудые, түүхэй эдые, элишэ хүсые алмаха, арьбалха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, арадай хэрэглэмжын эд бараа ехээр үйлэдбэрилхэ талаар проект дотор табигдаһан ехэ даабаринуудые ямар замаар, ямар аргаар, ямар гуримаар бэелүүлхые туйлаха гээшэб гэжэ тодо һайнаар мэдэхэ хэрэгтэй.

Эдэ бүгэдые үшөө, үшөө дахин нарииваар шэнжэлжэ үзэхэ, түсэбые бэелүүлхэ үедөө арадай ажахын таһалгаряагүй хүдэлмэрине хангахын тула нэмэлтэ нөөсэнүүдые саг үргэлжэ, оролдосотой нэтэрүүгээр бэдэрэн олохо хэрэгтэй.

Зорилгомнай партийна ёһоор имагтал иигэжэ табигдаха зэргэтэй: түсэб заатагүй дүүргэхэ хэрэгтэй, тиихэдээ тэрэнине үлүүлэн дүүргэхын тула бүхы арга боломжонууд хэрэглэгдэхэ ёһотой. Энээндэ ажахын бүхы ажал ябуулга, социалис мүрысөөн, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай болон нютагай Соведүүдэй экономическа, эмхидхэлэй, үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шэглүүлэгдэхэ ёһотой болоно. В. И. Ленинэй хэлэһээр, түсэбэй зохёон табигдаһанай һүүлээр эгээл шухалань гэхэдэ, **«...тэрэл доронь тэдэнэй хэрэгээ бэелүүлжэ эхилхын тула олониитын мүрысөөшье, эдэбхи үүсхэлыешье бадаруулжа шадаха ёһотой». (ЗГС, т. 52, 39-дэхи хууд.).**

Ажалшадай эдэбхи үүсхэлые саашадань хүгжөөлгэдэ шэглүүлэгдэнхэй хэдэ хэдэн документнүүд һүүлэй үедэ баталан абтаа гэжэ тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Энэмнай нэн түрүүн Ажалша коллективүүд тухай Хуули, журам бэхижүүлгэ, ажалай эмхидхэлэй бригадна гурим хүгжөөлгэ тухай болон бусад тогтоолнууд болоно гээшэ.

Предприяти болон нэгэдэл бүхэндэ партиин шиидхэбэринүүдэй бодото дээрээ хэр бэелүүлэгдэжэ байһан дээрэһээ ниитын эмхинүүдэй хүнүүдые элсүүлхэ, хүдэлмэриин эсэсэй үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаха шадабари тухай сэгнэхэ ёһотой бшуу.

Ажалай бүтээсые түсэбһөө гадуур, жэшээлэн хэлэбэл, 1 процентээр дээшэнь болгохо, продукциин өөрынь үнэ сэн 0.5 процентээр нэмэжэ хороохо гэһэн тодорхой зорилгые партийна, профсоюзай организацинуудай болон ажалша коллективүүдэй урда табиха гэһэн дурадхалые, түсэбэй проект зүбшэн хэлсэхэдээ КПСС-эй ЦК-гай Политбюро дэмжэһэн байна. **Энээниие түсэбтэ нэмэлтэ болгон үгтэһэн партиин даабари гэжэ сэгнэхэ ёһотой.**

Москвагай болон Ленинградай, Украинын, Казахстанай, Грузиин болон бусад хотонуудай түрүү коллективүүд иимэ хүдэлөөе эрхилхэ үүсхэл гаргахаар бэлэн гэжэ нүхэд В. В. Гришин, Д. А. Кунаев, В. В. Щербицкий, В. И. Воротников, Э. А. Шеварднадзе мэдээсэһэн юм.

Энэмнай эгээл халуунаар дэмжэгдэхэ хэрэг болоно. Иимэл үндэһэ һуури дээрэ хаа хаанагүй уялгануудые зохёон табилга болон абалга эмхидхэхэ, предприятинуудта, барилгануудта, совхозуудта, бүхы организацинуудта алмалта арьбалалтын тусхай тоосоо нээхэ, эгээл эрхим үрэ дүнгүүдые туйлагшадые эдэбхитэйгээр урмашуулха хэрэгтэй.

Арадай эдэбхи үүсхэлэй олон янзын бусадшье ябуулганууд 1984 оной, бүхыдөө **табан** жэлэй түсэбые дүүргэлгэдэ нэмэлтэ ехэ хубита болоно үгэхэ байна бшуу.

Жэшээнь, манай орон дотор хэдэн жэлэй саада тээ түхеэрэлгэнүүдээ хэдэн халаанда хүдэлэлгые дээшэлүүлхын түлөө хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэрээ бэлэй. Тиигээд тэрэмнай үндэһэ баримтагүйгөөр һуларжа эхилһэн байна. Харин эндэ үйлэдбэриин болон ажалай бүтээсын үргалта ба ашаг үрыень дээшэлүүлгын айхабтар ехэ нөөсэнүүд байна ха юм.

Бодото дээрээ мүнөө юу хаража болоноб? Орон дотороо эгээл ехэ Харьковска тракторна завод хаража үзэе. 1980 — 1982 онуудай туршада энэ предприяти дээрэ станогуудайнь тоо 9 процентээр олон болоо. Харин халаанда хэрэглэхэ коэффициентнь 1,5-һаа 1,41 хүрэтэр доошоо ороһон байна. Энээниие ажалай нөөсэнүүдэй дуталдаһаар тайлбарилдаг байна, харин тэрэл дары үсэд нэтэрүүгээр улам бүри олон түхеэрэлгэ эридэг байха юм. Тиихэдээ тэдэнь яажа хэрэглэгдэхэб гэжэ һанаагаа зободоггүй байха юм.

Мүн бусадшье жэшээнүүд байна бшуу. Тэрэл Тракторна болон хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерствын мэдэлэй Днепропетровско комбайнай заводто. ажалые эрдэм ухаанай гуримаар эмхидхэхэ заабаритай зохилдуулан, хүдэлмэриин газарнуудые заатагүй аттестацида оруулха гурим нэбтэрүүлэгдэнхэй. Тэрээнэй ашаар гурбан жэл соо продукци гаргалгаа ехэ болгохо зуураа 600 шахуу хүдэлмэриин газар хороогдоһон байха юм. Ондоогоор хэлэбэл, капитальна ехэ гаргашагүйгөөр, өөһэдынгөө завод соо ажалай бага бэшэ нөөсэнүүдые тэдэ олоһон байна бшуу.

Хэрэгтээ имагтал иигэжэ хандалгые үйлэдбэри бүри эршэтэйгээр автоматизацилгатай тааралдуулбал, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ айхабтар ехэ арга боломжонуудые элирхэйлхэ онол олгоно ха юм.

Продукци үйлэдбэрилгэдэ проектээр хараалагдаһан ажалай гаргаша түргэнөөр туйлахын түлөө хүдэлөөн һүүлэй жэлнүүдтэ сэхэнхидээ мартагданхай. Зарим һалбаринуудта ажалай гаргаша доошолуулха тушаа хэрэгтэй хүсэл оролдолго гаргахаяа болиихой гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Харин дүрсан болоо һаа, дайнай урдахи жэлнүүдтэ ажалай гаргашые проектээр хараалагдаһан хэм хэмжээндэ хүргэлгые түргэдхэхын түлөө эдэбхитэй тэмсэл ябуулагдадаг бэлэй.

Тиимэһээ түхеэрэлгын хүдэлмэриин халаанай коэффициентые дээшэлүүлхын ба ажалай гаргашын проектээр хараалагдаһан хэмжээс туйлахын түлөө хүдэлөөе һэргээхэ ёһотой байгаабди. Тиихэдээ энээниие эмхидхэлэй болон техническэ шэнэ үндэһэ һуури дээрэ хэгдэхэнь лабтай ха юм. Энээнэй ашаар продукци гаргалгые нилээд ехэ болгохо ба үйлэдбэрилгын гаргашануудые бага болгохо аргатай байһыень эндэ элишэлһэнэй хэрэггүй ха. Энээнтэй холбоотой хэмжээ ябуулгануудые яажа бэелүүлхэб гэжэ министерствэнүүд болон албан зургаанууд, түсэблэлгын органууд шангаханаар бодомжолхо ёһотой болоно.

Удаадахи асуудал. Журам бэхижүүлхэ талаар абтаһан хэмжээнүүдэй дунда **продукци эльгээхэ талаар хэлсээнэй уялгануудые сахиха тухай** ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол шухала удха шанартай болоно. Энэ хэмжээн арадай ажахыдахи байдалые зарим тэды һайжаруулаа гэжэ хаа хаанагүй харгадана. Тиигэбэшье энэ залан сэхэ шухала асуудал эсэстээ хүрэтэр мүнөөдөө шиидхэгдээгүй байна гэжэ ушар баримтанууд гэршэлнэ бшуу.

Хэлсээнүүд болон захилнуудые дүүргэлгын түлөө ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табигдадаг болоо. Энэмнай эли. Тиигэбэшье продукци эльгээхэ түсэбөө гүйсэд дүүргээгүй байхадань шангуудые түлэхэ арга олгодог ушарнууд үшөөл бии байһан зандаа. Үнгэрхэдөө «түсэб дүүргээгүйн дээдэ шатын процент» гэһэн тусхай үгүүлэл түсэблэлгын органуудаар хуулита болтогдонхой байна бшуу. Тиихэдээ энэмнай журамгүй ябадалай дүн гэжэ тусхай заабари соо тэмдэглэгдэнхэй. Теэд энээниие ондоогоор нэрлэжэ болохогүй ха юм. Энэнь 1—2 процентһээ дээшэ бэшэ, онсо ушарнуудтал 3 процент болохо ёһотой байна. Тиигэжэ гол түлэб хэлсээгээ эбдэхэ аргатай байхадань, зарим хүтэлбэрилэгшэд энэ «эрхээ» дүүрэн хүсэндэнь хэрэглэнэ ха юм. Жэшээнь, машина бүтээлгын хэдэ хэдэн министерствэнүүд байгша ондо хэлсээтэ уялгануудаа дүүргэхэгүйн эгээл дээдэ хэмжээе бүхы предприятинуудайнгаа хахадтань шахуу хэрэглэһэн байха юм.

Продукци эльгээлгын журамай гансашье предприятинуудһаа бэшэ, харин материально-техническэ хангалгын органуудай, транспортын, үйлэдбэриин процессүүдэй таһалгаряагүй ба жэгдэ һайнаар ябалгые хангаха үүргэтэй хүтэлбэрилгын бүхы шатануудай хүдэлмэриһөө дулдыдадаг байһаниинь бүримүһэн ойлгосотой. Тиимэһээ энэ хэрэгтэ хабаадагшад бүхэн хэлсээнэйнгээ уялгануудые дүүргээгүйнгөө түлөө гүйсэд дүүрэнээр харюусаха ёһотой.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет эдэ асуудалнуудые хаража үзэхэ, зохихо дурадхалнуудые зохёон табиха ба нарин нягта гурим байгуулха ушартай.

Мүн нимэ асуудалда тон ехэ анхарал хандуулха шухала. Манай түсэблэлгын органууд, министерствэнүүд болон зургаанууд **орон доторнай бии байгаа үйлэдбэриин болон научно-техническэ ехэ арга боломжые гүйсэдөөр, эгээл ашаг үрэтэйгөөр ашаглахын тулада** шухала шиидхэбэринүүдые үшөөл оложо шадаагүй байна.

Жэшээнь, һүүлэй жэлнүүдтэ химиин болон нефтехимиин промышленностьда, тэрэшэлэн машина бүтээлгэдэшье байгуулагдаһан айхабтар хүсэтэ предприятинуудые абаад харая. Тэдэнэй олониинь һалбари доторхи, мүн һалбаринууд хоорондын тэнсүүри таарамжагүй, холбоо харилсаагүй байдалһаа боложо, удаан сагта гүйсэд ашаглагданагүй.

Министерство бүхэн, СССР-эй Госплан, СССР-эй Госснаб үйлэдбэриин хүсэ шадалые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэлгэдэ һаад ушаруулжа байгаа таарамжа тэнсүүригүй зүйлнүүдые усадхахын тулада тон богонихон болзор соо тусхай хэмжээнүүдые зохёон хараалха ёһотой.

Мүн научно-техническэ дэбжэлтые саг үргэлжэ, нэтэрүү шангаар түргэдхэхэ ёһотой байһамнай тон элитэ. Индустриин олон һалбаринууд энэ шиидхэхы шэглэлээр урданайхиһаа түргэнөөр, найдамтайгаар мүнөө дабшажа ябанхай. Ноябриин Пленумэй һүүлээр абтаһан шэнэ шиидхэбэринүүд, шэнэ техникэ байгуулха ба нэбтэрүүлхэ ябадалые урмашуулха талаар хэгдэһэн шухала туршалганууд һайн түлхисэ боложо үгөө юм.

Гэтэр научно-техническэ хүдэлмэриин эмхидхэл бүхы дээрээ үшөөл гүйсэд эмхи гуримтай болоодүй байна. Хэдэн һалбарида нэгэл газартаа тогтошоод байха ябадал үзэгдэнэ, шэнэ техникын талаар түсэбүүд бэелүүлэгдэнэгүй, мүн эдэ түсэбүүдэй хэмжээ далайсань үшөөл бага байна. Арадай ажахыда тохёолдоһон байдал үйлэдбэриин техническэ хэмжээе, продукциин шанарые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ министерствэнүүдэй, зургаануудай, мүн СССР-эй Наукануудай академиин анхаралые эрид шангаар хандуулха эрилтэ табина.

Научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэхэ хэрэгтэ предприятинуудай, эрдэмшэнжэлэлгын ба конструкторска эмхинүүдэй коллективүүдые, инженерно-техническэ болон эрдэмтэдэй кадрнуудые хэр зэргэ элсүүлэн хабаадуулһанһаамнай ехэ юумэн дулдыдаха байна. Энэ хадаа тон шухала зорилго мүн. Тиимэһээ бидэнэр тэрэниие шиидхэхэ уялгатай, шиидхэхэшье байнабди.

Социально - экономическа хүгжэлтын түсэбүүдые зүбшэн хэлсэхэдээ, капитальна барилгын асуудалнуудта жэл бүри тогтохо баатай болонобди. Энэшье ойлгосотой. Манай орон дотор айхабтар ехэ хэмжээнэй капитальна барилга хэгдэнэ ха юм. Мүн промышленна үйлэдбэрие ехэдхэхэ, хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ, ажалшадай гэр байрын болон культурна ажаһуудалай эрхэ байдалые саашадань һайжаруулха талаар хараалһан түсэбүүдээ бэелүүлхэ ябадалнай капитальна барилгатай сэхэ холбоотой юм.

Гэтэр шухалын шухала энэ һалбаридахи байдал урдынхидаал адли бидэниие хангажа шадахагүй байна. Хэдэн олон предприяти болон объектнүүд хараалагдаһан болзортоо ашаглалгада оруулагданагүй.

Барилгын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд ажалда урагшагүйдэһэнөө сагааруулхые оролдон, элдэб дэлгэрэнгы үгэ хэлэ дэлгээдэг, тэдэнһээ дулдыдадаггүй шалтагаануудые олохо гэжэ оролдодог байха юм. Теэд эндэ дэлгэрэнгы үгэнүүд хэрэгтэй бэшэ, харин барилгадахи байдалые бодото дээрэнь һайжаруулха шухала ха юм. Энэ һалбаридамнай арад зоной айхабтар ехэ мүнгэ зөөри һомологдонхой, хүсэтэ индустриальна бааза байгуулагданхай, мэргэжэл түгэлдэр проектно эмхинүүд бии, барилганууд бусадта орходоо техникээр һайнаар хангагданхай бшуу.

Мүн бусад һалбаринуудтал адли эндэшье амжалта ямар ушарта туйлагдахаб гэхэдэ, кадрнуудай харюусалга дээшэлүүлхэ, мүн өөрынгөө уялга эрхим һайнаар дүүргэхын түлөө, үүсхэл эдэбхи гаргаһанай, урдаа табигдаһан зорилгонуудаа заатагүй дүүргэһэнэй түлөө үндэр эрилтэ тэдэнэй үмэнэ табиха хэрэгтэй. Манай барилгын министерствэнүүд болон тэдэнэй коллегинүүдэй, территориальна органуудай ажал ябуулгые, хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэрине эгээл нимэ эрилтэнүүдэй үндэһөөр сэгнэхэ хэрэгтэй. Илангаяа гэр байра, һургуули, больница, һургуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдэй эмхи зургаануудые, коммунально-ажаһуудалай объектнүүдые бариха талаар түсэбүүдэй дүүргэлтын түлөө шангаар асууха шухала.

Ажахын, партийна болон совет органууд транспортын хүдэлмэридэ һуларшагүй анхаралаа хандуулха зэргэтэй. Һүүлэй үедэ эндэ һайн хубилалтын боложо байһаниинь һайшаалтай. Гэбэшье ямаршье ондоо һалбарида орходоо транспортдамнай ашаглагдаагүй арга боломжонууд, нөөсэнүүд ехэ байна бшуу. Тэдэниие ойрын сагта ашаглажа болохо юм.

Ашаануудые иишэ тиишэнь бодомжогүйгөөр шэрэхэ ябадалые хороохо гээшэ түбхын түрүүндэ дүүргэгдэхэ ёһотой зорилго мүн. Энэ асуудалые тон һайнаар шэнжэлжэ үзөөд, үйлэдбэрине тараан хүгжөөхэ, тусхай мэргэжэлтэй болгохо, хамжуулха хэрэгые гуримшуулха талаар, бүхы экономикодо угаа ехэ гаргашатай тон хэрэггүй угтамжын олон ашаа шэрэлгэнүүдые усадхаха талаар шухала хэмжээнүүдые хараалха хэрэгтэй болобо ха.

Мүнөө үедэ үйлэдбэрилгын хүсэнүүд айхабтар ехэ хэмжээгээр, хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэнэ. Энэ ушарһаа **оршон тойронхи байгаалине хамгаалха, байгаалиин баялигые зүбөөр ашаглаха** асуудалнуудта ондоогоор хандадаг болохо ёһотойбди. Энэ хадаа угаа ехэ экономическа болон социальна удха шанартай зорилго болоно. Эндэ үнэн дээрээ хүнүүдэй элүүр энхэ байха тухай, оронной национальна баялигта эзэн ёһоор, гамтайгаар хандаха тухай хэлэгдэнэ ха юм. Тиихэһээ байтагай эдэмнай ерээдүйдэмнай хабаатай асуудалнууд шуу. Тэдэниие хэр һайнаар шиидхэһэнһээмнай манай ерээдүйн үетэнэй ажаһууха эрхэ байдал дулдыдаха байна.

Нилээд ехэ хэмжээнүүдые абажа байгаашье һаамнай, тус асуудал үшөөл хурса байһан зандаа гэжэ тусхайлан тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Энэ ушар юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, байгаали хамгаалха хүдэлмэрине бүри нэтэрүүгээр, улам зориг түгэлдэрөөр ябуулха шухала болоно. Эндэ ямаршье ондоо һалбарида орходоо ажал хэрэгтэ албан хойрогоор хандаха ябадал тэсэшэгүй байна. Тэрэ хадаа капитальна һомололгонуудые ашаглалгын ашаг үрые эрид доошолуулна, байгаали хамгаалха хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ нэгэн адли политика дүүргэлгэдэ һаад тойбо татана, абтаһан шиидхэбэринүүдэй хожомоо байгаалида ямар хойшолонтой байхынь түлөө харюусалгагүй байдал бии болгоно, түрүүн дээрээ алмалта туйлагдаһан шэнги аад, эсэсэй эсэстэ ехэ гээлтэдэ хүргэхэ ушар байдал үүсхэнэ. Тобшоор хэлэхэдэ, тус асуудалда комплексноор, ниитэ гүрэнэй эрхэ байдалай үндэһэнһөө хандаха. оршон тойронхи байгаалиин байдалай түлөө хэрэг хүтэлбэрилхэ ба хинаха бүхы гуримые эрид һайжаруулха хэрэгтэй.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

КПСС-эй ЦК-гай ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРЬ НҮХЭР Ю. В. АНДРОПОВОЙ ҮГЫН ТЕКСТ

(Түгэсхэл. Эхиннинь 1-дэхи нюурта).

Нүхэдүүд! **Экономикодо гаргажа байгаа манай бүхы хүсэлэн оролдолгонууд эсэсэй эсэстэ арад зоной байдал һуудал һайжаруулха гэһэн зорилготой юм. Энэ хадаа манай социально-политическэ гол зорилго болоно.** Үйлэдбэриин хүгжэлтэдэ түлэгдэһэн али бүхы амжалтануудые хүн зоной байдал һайжаруулгада нүлөөлөөл һаа һайн гэжэ сэгнэгдэдэг.

Энэ талаар манда нилээд ехэ юумэн хэгдэнэ. Хүн зоной бодото олзо доходууд саг үргэлжэ дээшэлнэ, гэр байрын, культурно-ажахуйдалай барилга үргэнөөр хэгдэнэ, эрдэм һуралсал, элүүрые хамгаалга, соёл болбосорол амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ. Мүн 1984 онойшье түсэбтэ арад зоной байдал саашадань һайжаруулха гэжэ хараалагданхай.

Эдэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ урдынхидал адли ехэ анхарал хандуулхамаар. Байгша ондо бэелүүлэгдэһэн хэмжээнүүдэй эдэ хоолой хэдэн янзын продуктнуудаар хүн зониие хангалгые зарим тэды һайжаруулха арга олгобо. Тон шухала һалбари болохо мал ажалда һүүлэй үедэ түрүүлэлһынхеэ һайн хубилалта болоо. Һүн, мяхан, үндэгэн ехээр худалдан абтадаг болобо. Тэжээлэй бааза һайжараа. Мүн ерэхэ жэлдэшье байдал саашадаа улам һайжарха бээз гэжэ найдаха арга боломжо бии болохо бүгэдэ олгоно. Тиихын тулада союзна республиканууд Компартинуудай ЦК-нууд болон Министрнүүдэй Соведүүд, нютагай партийна, совет болон ажахын органууд, хүдөөгэй ажалшад малай үбэлжэлгые, хабарай тарилга амжалтатайгаар үнгэргэхэ, тобшоор хэлэбэл, тараалангүүд болон фермэнүүдэй продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэлгэдэ үшөө нэгэ алхам хэхэ ёһотой.

Хүдөө ажахыда байгуулагдаһан ехэ хүсые улам һайнаар ашаглаха, агропромышленна комплекс хүгжөөлгэдэ зорюулагдадаг нээсые эдээ хоолой продуктнуудаар хүн зониие хангалгын асуудалые гүйсэд шиидхэхэ зорилгодо шэглүүлхэ гэжэ республика, хизаар, областьнуудай партийна болон советэй органууд, министерствэнүүд болон ведомствэнүүд түрүүлэн уялга мүн.

Шухала хэрэгтэй промышленна товарнуудаар дэлгүүрые хангаха гэшээ хойшолуулагдашагүй шухала зорилгонуудай нэгэн мүн. Хүн зоной худалдан абаха шадабари улам ехэ болоножо, элдэб эд товарнуудта хүн зоной улам һайнаар хангагдадаг болоһон һүүлэй үедэ эдлэл хэрэгсэлнүүдэй ассортимент болон шанартань урданайхиһаа нилээд ехэ эрилтэнүүд табигдадаг болобо. Гэбэшье арадай хэрэглэлэй мүнөө үеын эд товарнуудые гаргадаг болохо талаар промышленностьмнай тон аалиар шэнэдхэгдэн хүбилагдана.

1984 ондо худалдаахаар хараалагдаһан, оптово дармагта дурадхагдаһан соёл-ажахуйдалай ба ажахын хэрэглэлэй эд хэрэгсэлнүүдэй 500 мянган телевизор, 115 мянган радиоприемник, 250 мянга шахуу фотоаппарат, нэгэ миллион шахам час, 160 мянган холодильник болон хэдэн бусад эдлэлнүүдые худалдаа наймаанай эмхинүүд абахаһаа арсаһан байна. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэй шанар ба ассортиментнь худалдан абагшадай эрилтэдэ хүрэхэгүй байна бшуу.

Худалдаа наймаанда олон эдлэлнүүдэй дуталдажа байхадань, хүн зоной хэрэглэхэгүй, мини лэ складуудта хэбтэхэ, харин хожомынь заатагүй үнэнь хямдаруулагдаха продукци бүтээлгэдэ эрхим һайн түүхэй эд болон материалнуудай гаргагдажа байһантайнь эбсэжэ болохо аал.

Худалдаа наймаанай болон промышленностиин хүтэлбэрилэгшэдэй нозог нобшо ябадал гаргадаг, хүн зоной эрилтэнүүдые, дэлгүүртэ юун хэрэгтэйб гэжэ мэдэхэгүй байһан дээрэһээнь зарим эд товарнуудай тон шухаг гэжэ тоологдодог гү, али магазинуудта ба предприятинуудта байшадаг ушарнууд үзэгдэдэг. Энээнһээ уламжалан, үйлэдбэриие шэнэдхэн хубилгаха, гээлтэ гаргаха хэрэг гарадаг, мүн хүн зониие дураа гутадаг байна.

Эд товарнуудай талаар хүн зоной эрилтын гүйсэд хангагдадаггүй дээрэһээ муу ябадалнууд, тэрэ тоодо хонжоо наймаан үзэгдэнэ. Иимэ муухай үзэгдэлтэй гүрэндэ байгаа бүхы арга хэрэгсэлнүүдые хэрэглэн эрид тэмсэжэ үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй. Гэбэшье гол шухалань хадаа үйлэдбэри саг үргэлжэ ехэдхэхэ, эд товарнуудай шанар һайжаруулха, хүн зондо үзүүлэгдэдэг туһаламжануудые ехээр үргэдхэхэ, тиигэжэ эд товарнуудай ба туһаламжануудай дуталдалгые гүйсэд зайсуулха шухала. Түбэйшье, нютагуудайшье бүхы зиндаагай хүтэлбэрилэгшэд энээнэй түлөө хубиин харюусалга дааха ёһотой. Арад зондо хэрэгтэй товарнуудые бүтээлгэдэ тиимэ тиимэ дутагдалнууд бии гэжэ хэлээд лэ дүүрэдэг байха бэшэ, харин эдэ дутагдалнуудые гаргаһан тодорхой хүдэлмэрилэгшэд тухай хэлсэхээр болоо ха гэжэ һанагдана. Партийна, совет болон ажахын органууд шухалын шухала энэ асуудалые саг үргэлжэ хинажа байха уялгатай.

1986 — 1990 онуудай табан жэлэй түсэб ба СССР-эй холын хараата экономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд дотор арадай хэрэглэлэй эд товарнуудые үйлэдбэрилгые ба совет хүнэй ажабайдалай бүхы шухала талануудта хабаатай хүн зондо үзүүлэгдэдэг туһаламжые һайжаруулха комплексно программа хараалха гэжэ КПСС-эй ЦК-гай мэдэрһэниинь мэдээжэ.

Энэ хүдэлмэриин хэзээ дүүргэгдэхые хүлеэжэ байха бэшэ, харин бүри мүнөөнһөө эхилээд, шиидхэгдэхээр болоһон асуудалнуудые удаа дараагаар дүүргэхэ хэрэгтэй.

Һаяар дүүргэгдэхэ ёһотой зорилгонуудаа тодорхойлходоо, арадай ажахын хүгжэлтын стратегическэ зорилгонуудые харааһаа алдажа болохогүй.

Экономико хүтэлбэрилгые һайжаруулха, ажалша коллективүүдэй үүсхэлые саашадань дээшэлүүлхэ хүдэлмэриие улам эдэбхитэй болгохо шухала.

Предприятинуудай эрхэнүүдые үргэдхэхэ ба хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдэй түлөө тэдэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ талаар хэдэн министерствэдэ хэгдэжэ байгаа экономическа туршалга шухала удха шанартай гэжэ бидэнэр тоолонобди. Энэ туршалтын үедэ хүтэлбэриин хэдэн шэнэ зүйлнүүд шалгагдаха ёһотой юм. Энээнэй үрэ дүнгөөр арадай ажахыда бүхыдэнь хараадуулан зохихо дурадхалнуудые бэлэдхэхэ болонобди. Мүн бусадшье һалбаринуудта энээндэ эртээнһээ бэлдэхэ хэрэгтэй. Манай экономикын арга боломжонуудые улам дүүрэнээр ашаглахаар болотор ажахы эрхилэлгээ һайжаруулаад, бидэнэр арбан хоёрдохи табан жэлдэ орохо ёһотойбди.

Һүүлэй үедэ гүрэнэй түсэбүүдэй шанар һайжаруулха талаар ехэ юумэн хэгдээ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Гэбэшье манай түсэблэлгын хэрэгтэ дутагдалнууд үшөөл олон байна. Экономикын хүгжэлтын зарим үндэһэн шухала зорилгонууд али нэгэн районууд болон һалбаринуудай тогтоһон эрхэ байдалда сэхэнхидээ тааралдуулагдадаг байна. Түсэблэлгые иимэ эдэбхигүй гуримаар эрхилэлгээ байн байн болюулха ёһотойбди.

Ороной экономикые эршэмтэй түргэнөөр урагшань дабшуулха арга олгохо арадай ажахые хүгжөөлгын эгээл ашаг үрэтэй шэглэлнүүдые, гол шатануудые шэлэхэ гэшэ түсэблэлгые болон хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулха зорилгонуудай нэгэниинь мүн.

Энээнтэй хамта зарим һанал бодолоо хубаалдаха хүсэлтэйб.

Хүтэлбэрилгын болон түсэблэлгын тодорхой онол арганууд ороной ниитэ хүгжэлтын шата бүхэнэй бодото эрхэ байдалда таараха ёһотой. Энэмнай хүнһөө дулдыдадаггүй хуули ёһон болоно. Тэрэниие хэншье хубилгаха, болюулха аргагүй гэжэ ойлгосотой. Тиимэһээ демократическа централизмын гол ёһонуудта үндэһэлһэн хүтэлбэрилгын гуримые һайжаруулха гэшэ манай ниитын байгуулалтые нарижуулан һайжаруулха ниитэ хэрэгэй таһаршагүй хубинь болоно.

Хүгжэлтэ түгэс социализмын экономикодо болон шиидхэгдэжэ байгаа асуудалнуудай шанар шэнжэдэ, хүсэд таарамаар хүтэлбэрилгын бүхы онол аргануудые үргэлжэ дээрэнь нарижуулан һайжаруулха программа зохёон хараалха тухай асуудал табигдана.

Иимэ программа дотор удаадахи зүйлнүүд хараалагдаха зэргэтэй гэжэ бодоноб:

арадай ажахын бүхы шатануудта ба бүхы һалбаринуудта хүтэлбэрилгын эмхидхэлэй бүридэлые нарижуулан һайжаруулха, хүтэлбэрилгын органуудай болон предприятинуудай уялгануудые, эрхэнүүд болон харюусалгые тобшоор тодорхойлхо, гүрэнэй ба ажалша коллективүүдэй аша туһые нягта холбоотойгоор бэелүүлхэ;

ниитын үйлэдбэриин социально-экономическа ашаг үрые дээшэлүүлхэ эрилтэнүүдһээ уламжалан, арадай ажахые түсэблэлгын гуримые һайжаруулха;

сэнгэй тогтолгые, кредитно-финансова гуримые, ажахын ажал ябуулгын дүнгүүдые сэгнэхэ онол аргануудые оруулалсан, ажахы эрхилэлгын экономическа эрхэ нүхэсэлнүүдэй үрэ нүлөөе дээшэлүүлхэ гэхэ мэтэ.

Хүтэлбэрилгын гуримые һайжаруулха асуудалнуудые комплексноор, хоорондонь холбоотойгоор хаража үзэхэдөөл, социалис үйлэдбэриин аргын булюу һайн талануудые бүри хүсэдөөр хэрэглэжэ болохо юм. Энэ хадаа КПСС-эй программые шэнээр редакцилалгын таһаршагүй шухала хубинь болохо зэргэтэй.

Анхаралаа хандуулха шухала гэжэ тоолоһон зарим асуудалнуудни иимэ байна. Ажабайдалда саг үргэлжэ шэнэ асуудалнуудай гаража байдаг дээрэһээнь, шиидхэгдэхэ зэргэтэй экономическа асуудалнууд энээгээр дүүрэнэгүй aаб даа.

Хүн зониие элсүүлһэнһээ, хүнүүдэй даалгагдаһан хэрэгтээ зохёохы ёһоор хандалгаһаа, социалис мүрысөөе саашадань хүгжөөлгэһөө манай амжалтанууд ехээр дулдыдаха.

Ажал хэхэ шадабаритай, политическэ шэнжэ шанартай кадрнуудые наринаар шэлэхэ, үйлэдбэриин ёһотой эмхидхэлшэдые, эдэбхи үүсхэлтэй, шадамар бэрхэ хүдэлмэрилэгшэдые хүмүүжүүлхэ гэшэ ехэ удха шанартай байна. Өөһэд хоорондоо һайнаар хандахынгаа хажуугаар **ехэ эрилтэ табиха** хэрэгтэй.

Партийна хүдэлмэриин хойшолуулашагүй зорилгонууд эдэл даа.

Мүнөө үедэ партида тоосоото-һунгалтын кампани дүүрэнтэжэ байна.

Партиин XXVI съездын, ЦК-гай ноябриин ба июниин Пленумүүдэй хараа шугам хүсэдөөр дэмжэгдэнэ, бүхы партийна организацинууд партийна хүдэлмэриин онол аргануудые эрид шууд һайжаруулхаар зоригжонхой гэжэ үнгэрһэн суглаанууд болон конференцинүүд харуулаа. Энэнь хадаа арадай ажахые улам хүгжөөхэ, совет хүнүүдэй һуудал байдалые һайжаруулха шэнэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ бидэ тоолонобди.

Нүхэдүүд! КПСС-эй Центральна Комитедэй гэшүүдэй, ЦК-гай Пленумдэ хабаадалсажа, энэ залда байһан бүхы хүнүүдэй ба арадай үмэнэхи үүргэ ба харюусалгаа бодололоо үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэхэ хүсэлтэй һэм.

Ноябриин Пленумэй бултанаһан бодомжолол хойлһон шиидхэбэринууд ажалшадай эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлээ, бүри ажаллахые зоригжуулбашэ. Гэхэтэй хамта дабари бии болгоо бэшэ юумэн хэгдэхэ ёһотой, машье урдамнай хэхэ юумэн үшөө ехэ.

Олон миллион коммунистнууд болон партида ороогүй хүнүүд партида хүсэд ехээр этигэнэ, экономикын болон ниитын бүхы лай бусад һалбаринуудай байдалые улам һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые хэжэхээр бэлэн байна. Бидэ бүгэдэндэ, хүн бүхэндэ дэмиай айхабтар ехэ харюусалга даалгана. Тиимэһээ арадай энэ ехэ этигэлые дабариие харюусалгатайгаар хүлеэн абаха ёһотойбди.

Правительствада арадай ажахын һалбаринуудта, партийна, совет органуудта гү, али эрдэм ухаанда, соёлой, гү, али политическа талаар ЦК-гай шууд болон ханасагүй Центральна ревизионно комиссиин гэшүүд хүсэд бидэ политическэ хүтэлбэрилэгшэд гээшэбди, ба арадай аша туһын түлөө һээшье үлүүгээр таһаршагүй тойбди гэжэ хоёрдохи ябаха зэргэтэйбди.

Ажал хүдэлмэриин гэр жэшээ харуулха, мнко болон социалис зорилсаанууды хүсэд хүнүүдэй һуудал һайжаруулхын түлөө юумэ хэхэ, ленинскэ гол ёһонуудые хүсэд болгон, хамаг юумые бэришэгүйгөөр баримтална гээшэ мүнөөдэр гол...

ХУРАМХААНАЙХИДАЙ ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭЭ

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ ҮНДЭР УРГАСАДА

ЭРХИМ МЭРГЭЖЭЛТЭД ЭНДЭ ХҮДЭЛНЭ

Олонхи ажахынууд трактор, машинануудаа аргатайл һаань, байра дээрээ, өөһэдынгөө хүсөөр заһабарилха гэжэ оролдодог гээшэ. Энэнь нэгэ талаараа һайшаалтай. Теэд шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэтэй мастерскойгүй һаа, мүнөө үеын орёо нарин техникын бүхы заабариин ёһоор бэлдэхэнь бэрхэтэй ха юм. Хаража ябахада, республикын зарим газарта досоогоо ёһоор түхеэрэлгэгүй, үйтан, хүйтэн, зүдэрүү муу байрануудай соо трактор, машинанууд оруулагданхай, тэдэниие заһабарилаабди гэжэ хэдэн хүн тойрожо байдаг. Иимэ ажалай ямар шанартай байдагынь мэдээжэ aаб даа.

Энээнһээ тад ондоо, һайн жэшээнүүд бии. Хандалын совхозойхид үнинһөө хойшо диилэнхи машина, техникэеэ өөһэдынгөө хүсөөр заһабарилжа, тэдэнээ һайнаар, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэдэг, тараан, сабшалан дээрэхи хүдэлмэреэ саг соонь эрхим бүтээдэг, үндэр баян ургасашье абадаг гэжэ суутай юм.

Эдэ бүгэдэ өөһэдынь заһабарилгын мастерскойһоо эхитэй гэхэдэ, ехэшье алдуу болохогүй. Эндэхи МТМ-эйн байра байдалые газаа талаһаань харахада, бусад колхоз, совхозуудайхиһаа ехэ илгаатай бэшэ. Уужам үргэн хашаа соо шулуугаар баригдаһан набтаршаг хүүшабар хэдэн ута байранууд, гаражнууд, тэдээндэ дулаа үгэхэ котельнэ гэхэ мэтэ харагдана. Хашаагай ханын захаар зохидоор табигдаһан комбайн болон бусад машинанууд жэрылдэнэ.

Ажахын ахамад инженер Н. Т. Кобылкин МТМ-эйе даагша И. К. Глушков хоёрые дахаад, тракторнуудые заһабаридаг байрадань орообобди. Түрүүн эндэ тракторнууд задалагдаад, халуун ууралтай тусхай түхеэрэлгэдэ хэгдэжэ, һайнаар угаагдадаг байна. Тэндэһээ саашаа бүхы узелнуудынь амяарлагдажа, тусхай цехүүдтэ дамжуулагдана. Жэшээнь, дизельнэ мотоор, түлишын аппаратура, гидро-түхеэрэлгэ, электро-хэрэгсэлнүүд болон бусад гол гол узелнуудые заһабарилха цехүүд эндэ бии. Тэрэшэлэн токарна, слесарна, түмэрэй дарханай, зэдэй, гагнуурнин цехүүд гээд баһал үүдэнүүд дээрэ бэшэгдэнхэй харагдана. Юрэдөөл, бүхы юумэнь гуримтай зохид. Зоной иишэ тиишээ һүндэлхэншье харагдана гүй. Хүн бүхэн өөрын ажалтай гэжэ мэдэхээр.

— Манайда трактор, машинануудта бүхы заһабарилга хэхэ арга боломжо яһала бии. Жэшээнь, токарна цехтэ орожо харагты, Эндэмнай детальнуудые тошылдохо, үрэмдэхэ, харуулдаха, мүлихэ, отолхо, станогууд тодхогдонхой, — гэжэ МТМ-эйе даагша нүхэр Глушков хэлэнэ.

— Цех бүхэндэ тусхай мэргэжэлтэй хүнүүд хүдэлдэг гээшэ гү? — гэжэ асуухада, совхозой ахамад инженер иигэжэ харюусана:

— Эгээл дүршэл шадабари ехэтэй механизаторнуудаа заһабарилгын гол цехүүдтэ табинабди. Тиихэдээ аргатай һаань, хүнүүдые нэгэ цехтэ удаан хүдэлгэжэ, мэргэжүүлхые оролдонобди Мотоорно цехтэ Н. П. Михайлов гурбадахи жэлээ хүдэлнэ. Үнинэй механизаторнууд Н. И. Ерофеевский, Н. Г. Сапунов гэгшэд жэл бүри түлишын аппаратура болон электро-хэрэгсэлнүүдые заһабарилдаг юм. Токарьнуудые бидэ тусгаар СПТУ-дэ, Сэлэнгын ЦКК эльгээжэ һургадагбди, — гэнэ.

— Оньһон түхеэрэлгэнүүд, һайн мэргэжэлтэй хүнүүдшье манайда бии. Заһабарилгые эрхим шанартайгаар, түргөөр хэхэ гүйсэд аргатайбди. Теэд трактор, машинада һэлгээд табиха запасной хэрэгсэлнүүд лэ урда мэтэ дуталдажа, ажалыемнай гэдэргэ татана. Бүхы арга хургыень оложо, хуушан деталь частьнуудые гагнажа, тошылдожо байгаад лэ һэльбэжэ табиха баатай болонобди. Энэ талаар дүршэлтэй механизаторнууд М. Л. Пермяков, И. Ш. Амараев, гагнууршад И. Т. Залуцкий, Н. И. Кондаков гэгшэд ехэ оролдолго гаргана, — гэжэ МТМ-эйе даагша нэмэнэ.

Байгша оной дүрбэдэхи кварталда эндэхид 29 трактор заһабарилха түсэбтэй һаа, тэрэнэйнгээ арбыень бэлэн болгожо гаргаа. Үшөө 13 трактор задалагдаад, заһабарилагдажа байна. Энээнтэй хамта таряа хуряалгын комбайнуудые, мүн хүрьһэ элдүүрилгын, тарилгын болон бусад машинануудые заһабарилха үшөө хоёр звено эмхидхэгдэнхэй. Тусхайлбал, механик, А. Б. Батоевой хүтэлбэрилдэг 9 хүнһөө бүридэһэн звено 30 сеялкэ, олон плуг заһабарилаад, силос хуряаха комбайнуудые, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын техникые бэлдэжэ байнхай. Үнинэй механизатор Г. С. Кострикогой даадаг 3 хүнһөө бүридэһэн звено таряа хуряалгын 18 комбайнай долооень бэлэн болгожо гаргаба.

— Бүхы дээрээ заһабарилгын хүдэлмэриин ябаса үшөөл һанаһанда хүрэнэгүй. Энэ жэлдэ манай эндэ ургаса хуряалга орёо бэрхэтэй байдалда үнгэргэгдөө. Сагай уларилһаа боложо, ехэ унжагайраа гээшэ. Тиимэһээ һая болотор олонхи тракторнууд таряалангай һолоомо зөөлгэ, үбһэ тэжээл шэрэлгэ хүдэлгэгдөөд, заһабарилгаяа нэгэ бага хожомдожо эхилээбди. Мүнөөшье урин дулаан байһаниие һамбаашалжа, бүхы К-700 түхэлэй тракторнуудаараа наг шэбхэ хээрэ зөөнэбди. Саашадаа заһабарилгые эрид түргэдхэхын тула шухала хэмжээнүүдые абажа байнабди. Һаяхан Хурамхаанай районой механизаторнуудай үүсхэл уряае МТМ-дэ зүбшэн хэлсэжэ, цех бүхэмнай тодорхой уялгануудые абаа һэн, — гээд нүхэр Глушков хөөрэнэ.

Жэшээлхэдэ, ерэхэ жэлэй апрелиин 1 болотор заһабарилагдаха бүхы тракторнуудаа бэлэн болгожо, жагсаалда табиха, газар элдүүрилгын, тарилгын техникые шэнэ жэл болотор заһабарилжа дүүргэхэ, комбайнуудые ерэхэ жэлэй февралиин 1 болотор бэлдэхэ гэжэ социалис уялганууд соонь хараалагданхай.

Эндэ заһабарилагшадай һайнаар хүдэлхэ таатай эрхэ байдал бии. Мастерскойн дэргэдэ хүнүүдэй эдеэлхэ һайн столово, үдын забһарлалгын үедэ амарха улаан булан түхеэрэгдэнхэй. Тэрээн соонь дүн харуулгын самбар, шанарай экран, ханын һонин гэхэ мэтэ гоёор шэмэглэгдэнхэй байна. Заһабарилгын шанарые хиналтын талаар инженер-механик В. Н. Пнев, мүн арадай хиналтын постынхид, тусхай комисси ходо шалгажа байдаг.

Эдэ бүгэдэһөө харахада, Хандалын совхозой механизаторнууд ерэхэ хабарай тарилгада, тэжээл бэлэдхэлгэдэ, ургаса хуряалгада хүдэлгэгдэхэ бүхы техникые эрхимээр бэлдэхэ байһаниинь лабтай.

М. НАМЖИЛОВ.
Кабанскын район.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: техникэ заһабарилгада онсо шалгаржа ябаһан түрүүшүүлые эндэ харанат. 1 Совхозой эгээл үнинэй механизаторнуудай нэгэн И. П. Бусовиков мүнөө трактораһ түлишын аппаратура заһабарилна. 2. Токарь-уралан нарижуулагша Л. С. Мордовской. 3. Дүршэлтэй токарь А. Е. Буянов (баруун гар тээхинь), өөрынгөө һурагша залуу хүбүүн Г. Н. Абидуевтай.

Авторай фото.

МАНАЙХИ ҮГЭДӨӨ ХҮРЭ...

Хабарай тарилгын хүдэлмэриин эхилхэ болотор үшөө олохон һарын үнгэрхэ байбашье һаань, тэрээндэ саг соонь һайнаар бэлдэхэ, илангаяа машина, техникые эртээнһээ эрхим шанартайгаар заһабарилха гээшэ мүнөөдэрэй шухала зорилгонуудай нэгэн болоно гэжэ тариан ажалда хабаатай хүн бүхэн һайн ойлгоно.

Энэ талаар Хурамхаанай районой механизаторнууд хаһа сагтаа, һайшаалтай, үнэтэйшье үүсхэл гаргаа гээшэ. Тиимэһээ тэрэнь республика дотор үргэнөөр дэмжэгдэжэ байна. Тээсгэн манай совхозой Дэрэстэйн түбэй мастерскойдо суглаан боложо, тэндэ техникэ заһабарилгын асуудал зүбшэн хэлсэгдээ, мүн хурамхаанайхидай үүсхэл дэмжэхэ тухайшье хөөрэлдөөн болоо һэн.

Байгша ондо манайда таряа хуряалгын зарим тэды унжагайраашье һаань, бидэ трактор, машинануудай заһабарилгые ноябриин 20-һоо хойшо эхилээ һэмди. Сагай оройшог болоһониие ойлгожо, механизаторнуудмнай түрүүшын үдэрһөө эмхи гуримтайгаар, эршэмтэйгээр хүдэлжэ байна.

Совхоздо бүхы 76 трактор, тэрэ тоодо 28 гэнжэтэ мөөртэй трактор хүдэлдэг юм. Тэдэнэй олонхинь байгша оной IV кварталда, мүн ерэхэ жэлэй январь-февральда заһабарилагдаха ёһотой.

Һүүлэй мэдээгээр, Дэрэстэйн отделениинхид (тракторна бригадынь бригадир М. М. Измайлов) энэ хүдэлмэреэ муу бэшээр эмхидхэжэ, даб дээрэ мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябанхай. Эндэ капитальнаар заһабарилагдаха 8 тракторай долоониинь бэлэн болгогдоо. Бүхы К-700 түхэлэй 4 тракторай гурбаниинь бэлдэгдэбэ. Эндэ тракторнууд бригадно-узловой аргаар заһабарилагдана. Узел бүхэндэ дүршэл шадабари ехэтэй хүнүүд табигданхай. Жэшээнь, двигатель заһабарилгада Алексей Лашманов, Владимир Лазарев гэгшэд хүдэлнэ, түлишын аппарадуудые — Иван Плюснин бэлдэдэг. Хуушан деталь, частьнуудые һэльбэхэ, шэнэлхэ хэрэгтэ түмэршэ дархан Дамдин Вампилов, электро-гагнууршан Михаил Серэитинов гэгшэд ехэ хубита оруулна.

Манай механизаторнууд шэнэ социалис уялгануудые абахадаа, түбхын түрүүн бүхы гусеничнэ болон колесно тракторнуудые ерэхэ жэлэй февралиин 23-да — Совет Армиин найндэр болотор заһабарилха, хүдөө ажахын бусад бүхы машинануудые апрелиин 10 болотор бэлдэхэ гэжэ хараалһан юм. Мүнөө декабриин 22-ой мэдээгээр бүхы сеялкэнүүдэй 45 процентнь, культиваторнуудай 55 процентнь бэлэн болгогдоо. Эдэ техникэ заһабарилгые залуу механик С. Н. Гаськов хүтэлбэрилдэг.

Ажахыдамнай диилэнхидээ газарай хүрьһэ хамгаалха тусхай техникэ хэрэглэгдэдэг гээшэ. Тиимэһээ эдэ түхеэрэлгэнүүднай гол түлэб һүүлэй жэлнүүдтэ абтаһан шэнээргэ, ехэшье заһабарилга хэрэгтэй бэшэ. Гэбэшье ... та илангаяа ... запасной частьнууд ... дажа, бэрхэтэй ... руулна. Бүхы заһаб... хараалһан болзор... дүүргэхын тула хүү... нүүдые һэльбэхэ, ... онол аргануудые ... хэрэглэнэбди.

Зарубинай хоёрдохи ... торна бригадынхи ... заһабарилгаар ... гээгдэжэ ябана. ... шалтагаан юуб гэхэ ... мастерскойн бай... аад, досоонь нэгэ ... трактор оруулха ар... на бшуу. Һаяар ... бригадын трактор... лэн болгогдожо га... дань зарубинайхид ... тиишэ оруулха юм...

Заһабарилагшад... ри үглөөнэй 8 ча... шын 5 болотор ү... лэгдэнэ. Тэдэнэр ... скойнгоо хажууд... водо үдэрынь эдэ...

Механизаторнууд ... социалис мүрысөө... хэгдэнхэй. Тэрэнэй ... бан хоног бүхэнд... доно. Мүрысөөнэй ... ёһоор һайн үрэ д... шад материальна... ральна талаар ур... дажа байдаг. Һү... гөөр сеялкэ, ку... нуудые заһабари... низаторнууд Ни... дуков, Вячеслав ... Валерий Игуме... магтаалда хүртөө...

В. ЗА...
Зэдын...
«Октябрьский»...
ахамад ...

ШАНАРАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭНЭ

Манай үе сагта үйлэдбэриин һалбари бүхэнһөө абтаһан продукци, тэрэнэй шанарынь оньһон техникэ хэрэглэһэнһээ сэхэ дулдыдадаг шуу. Манай отделениин бүхы хүдэлмэри элдэб машина, техникын хүсөөр хэгдэнэ. Таряашадта бүхыдөө 1617 гектар таряалан даалгагданхай. Тэрээн дээрэһээ байгша ондо гектар бүриһөө дунда зэргээр 14,6 центнер ороохото ургамалнууд хуряагдажа абтаа. Мүн отделениимнай 840 гектар сабшалан дээрэһээ дүн хамта 8731 центнер үбһэн сабшагдан суглуулагдаа. Ниитын адууһа малда 3109 тонно силос дарагдаһан байна. Эдэ бүхы хүдэлмэри ганса оньһон техникын хүсөөр хэгдээ бшуу.

Эгээл мүнөө механизаторнуудһай техникэ, машинаяа ерэхэ жэлэй хабарай тарилгада, ургаса хуряалгада бэлдэжэ эхилэнхэй. Һүүлэй дүнгөөр СЗС-2,1 түхэлэй 12 сеялкын 8-ниинь заһабарилагдаа. Плугууд мүн лэ бэлэн болгогдоо.

Манай отделениин силостэ ородог ургамалнууд уһа сасадаг «Фрегат» түхэлэй түхеэрэлгэнүүдээр уһалагдадаг юм. Эдэ станци болон түхеэрэлгэнүүд ерэхэ жэлэй апрель һара болотор бэлэн болгогдохоор хараалагдана.

Баруун-Хасууртайн таряанай тоог дээрэ витаминтай ногоонной гурил гаргадаг АВМ-0,65 түхэлэй агрегат жэл бүри хүдэлэгдэдэг. Энэмнайшье бага сага заһабарилагдаад, бэлэн болгогдонхой. Ороохоной болон силосэй ургамалнуудые хуряадаг хүсэ ехэтэй комбайнуудһай заһабарилагдажа дүүргэгдээ.

Отделениимнай тракторна бригада хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг болонхой. Мүнөө энэ хүдөө ажахын техникэ заһабарилха тусхай звено байгуулагдаа. Тэрэниие комбайнер В. С. Трофимов хүтэлбэрилнэ. Эдэнэрэй заһабарилһан техникын шанарынь яһала һайн.

Бидэнэртэ К-700 түхэлэй томо тракторнууд бии юм. Теэд эдэмнай аша үрэ багатайгаар хэрэглэгдэдэг. Мүнөө 4 трактораймнай хоёрынь ябаа болоно. Бэшэниинь эбдэрэнхэй. Шэнэ-Бэрээнэй заводһоо асарагдаһан скоростьнуудые дамжуулан оруулдаг коробконууд оройдоошье хүдэлөөгүй. Заводһоо ерэһэн мэргэжэлтэд шалгалта хээд бусахадаа, ондоо коробко эльгээхэбди гэжэ найдуулаа һэн. Теэд тэрэншье мүнөө болотор эльгээгдэнэгүй.

Мүн районно Госкомсельхозтехникын отделениин хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд урдынгаа хуушан янзаараа үшөөл хүдэлһөөр. Эдэнэр ажахынуудые запасной хэрэгсэлнүүдээр тон муугаар хангана, хэһэн захилнуудыемнай саг дарыдань дүүргэнэгүй. Электродгүйгөөр ямаршье гагналгын хүдэлмэриин хэгдэхэгүйнь мэдээжэ. Харин тэрэниие Госкомсельхозтехникын районно отделениһээ бэшэ тээ хаана бэдэржэ олохобши? Районой агропромышленна нэгэдэлэй бүридэлдэ ородог энэ эмхи зургаанай сагай эрилтэдэ хүрэмөөр хүдэлнэгүй. Энэнь гайхалтай.

Манай механизаторнууд хурамхаанайхидай үүсхэлые һайшаан дэмжэхэ зуураа, хамаг техникэеэ хараалһан болзортонь эрхим шанартайгаар заһабарилжа дүүргэхэ гэһэн хүсэл зорилготойгоор мүнөө ажаллажа байна.

М. ДАШИЦЫРЕНОВ,
Хоринн районой Үдын совхозой Баруун-Хасууртайн отделениие эрхилэгшэ.

ЭРИЛТЭ ЕХЭТЭЙ...

Түнхэнэй совхозой Шэмхын отделениин механизаторнууд даалгагдаһан техникэеэ жэл бүри ГОСТ-ын ёһоор саг болзортонь хадагалдаг, заһабарилжа эхилдэг гуримтай юм.

Мүн бэшэшье техникэеэ хадагалха, заһабарилха талаар тэдэнэр нилээд дүршэлтэй болонхой. Мүнөө энэ отделенидэ бүхыдөө 15 трактор тоологдоно. Эдээнэйнь гэнжэтэ 2 тракторынь түбэй мастерскойдо заһабарилагдажа байнхай. Харин бэшэниинь малай үбэлжэлгын үедэ үбһэ тэжээл шэрэнэ, мүн ондоошье ажалда хэрэглэгдэнэ.

Эндэхи механизаторнууд хүрьһэ элдүүрилхэ, таряа тариха машина, техникэеэ заһабарилжа түлэгтөө оронхой. Һүүлэй дүнгөөр 11 плугынь бултадаа бэлэн болгогдоо. 6 сеялкэ, 5 культиватор капитальна заһабарилгаһаа гараба. Мүн бэшэшье хүдөө ажахын техникэ, борной болон бусад зэр зэмсэгүүд гүйсэд заһабарилагдаба.

Энэ харюусалгатай кампаниие эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ талаар 12 хүнһөө бүридэһэн тусхай звено байгуулагдаһан байна. Тус коллективые дүршэлтэй механизатор А. Н. Котов... бэрилнэ. Эндэ хүд... шүүн бүхэн даалга... даа харюусалга... хандана. Эдэнэрэй... циалис мүрысөө... лэгдэнхэй, ажалай... шэнээр зохёогдо... дан абтанхай.

Иигэжэ ажалай... нэй ашаар тус от... ханизаторнууд ... хүрьһэ элдүүрил... ридаг, ургаса ху... никэеэ заһабарил... рээ амжалтатай... Тиигээд тэдэнэр ... лон мөөртэ тра... бэлдэжэ эхилээр...

Һаяхан Шэмхын ... торнууд отделе... үнгэргэгдэһэн су... хурамхаанайхида... үүсхэлые халуун... хүдөө ажахынга... никые богони бо... шанартайгаар за... лэн болгохо зо... табиһан байна. ... нэр эдэ үдэрнүү... циалис уялгаяа ... тойгоор бэелүүл... үсэд нэтэрүүгэ... байна.

Н. ...
Түнхэнэй райо...

ХЭШЭЭЛ БҮХЭНДЭ ЭРХИМЭЭР БЭЛДЭХЭ

дэтэйшье, түшэг тулгуури болохо ехэ хүсэн гээшэ ааб даа.

Багшанар, хүмүүжүүлэгшэд болон түрэлхид хоорондын бата найдамтай холбоо байгуулха, ниитын туһатай ажалда ухибүүдые дуршуулхэ зорилго табигдана гэжэ элидхэл соо тэмдэглэгдээ.

Энэ зорилгоор Наһатын дунда һургуулида бодото хүдэлмэри хэгдэнэ, хэгдэжэшье байна гээшэ. Тиимэһээ энэ суглаан дээрэ коммунист бүхэн партийна организацинь, һургуулиин коллективэй эдэ зорилгонуудые дүүргэхэ талаар хэжэ байһан хүдэлмэриие гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ оролдоһон зэргэтэй. Һургуулиин коллективэй ажабайдалда ушаржа байгаа зарим тэды дутуу дундануудай тушаа шүүмжэлэлэй ажаглалта хэмжээнүүд хараалагдаһан гээшэ.

Һургуулиин хэрэг эрхимээр мэдэхэ коммунист багшанар олон. Тэдэнэр хэшээлнүүдээ методическа үндэр хэмжээндэ үнгэргэдэг, хододоо зохёохы бодомжотойгоор хүдэлхые оролдодог юм. Тэдэнэй тоодо В. Н. Лобова, А. Г. Щепелина, В.В. Щепелин, М. Г. Орбодоева гэгшэдые оруулмаар. Тэдэнэр һурагшадта гүнзэгы эрдэм мэдэсэ олгоно. Тиимэһээ эдэ коммунистнууд «Хэшээл бүхэндэ — эрхим бэлэдхэл, мүнөөнэй онол аргануүд, үндэр шанар» гэһэн уряа доро хүдэлнэ. Энэ ушар юу элирхэйлнэб гэхэдэ, һуралсалай болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шанарые саг үргэлжэ һайжаруулхые, аша үрэтэй онол аргануудые бэдэрхые эрмэлзэнэ гээшэ. Тэдэнэр хэшээлнүүдээ һайнаар үнгэргэхэдөө, һуралсалай материалые мүнөөдэрэй ажабайдалтай шадамараар ниитэлэн холбодог, һурагшадай эрдэм шудалалгые бэшэлүүлхые оролдодог юм.

Классуудай хүтэлбэрилэгшэд Н. И. Старновская, М. В. Беляева, Л. А. Климова, С. Э. Аранзаева, Ц. Р. Дондокова гэгшэд һурагшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулна гэжэ тэмдэглэгдээ.

Һурагшад ород хэлэнэй болон литературагаар, математика, хими, түүхэ болон биологёор эрдэм мэдэсээ яһала дээшэлүүлжэ байхай.

Гэбэшье һуралсалай хүдэлмэридэ дутуу дундануүд байһаар ушарна. Жэлэй дүнгүүд болон шалгалтын хүдэлмэринүүдые хараходо, олон һурагшад зарим предмедүүдээ хүсэд шудалаагүй байдагынь элирнэ.

Һайн таланууды дурдаха зуураа, парторгой болон бүхы һургуулиин коллективэй ажал ябуулгада ушардаг дутуу дундануудые тэмдэглэнгүй гарахын аргагүй. Суглаан дээрэ үгэ хэлэгшэд зарим багшанар хэшээлнүүдээ һайнаар үнгэргэнэгүй, мүнөөдэрэй онол аргануудые гүйсэдхэн хэрэглэнэгүй, тэдэнэй хүмүүжүүлхы үүргые ёһото хэмжээндэ хүргэнэгүй гэжэ хэлэгдэн байна.

Сэрэгэй эхин бэлэдхэлэй һуралсал, физкультурын болон ажалай хэшээлнүүд үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэгдээ. Һурагшадай, техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй болон багшанарай дунда гражданска обороны программа материал дүүргэхээр шудалагдангүй гэжэ хэлэгдээ байна.

Партиин зэргэдэ залуушуулые абаха хүдэлмэри мүү ябаранхай. Эндэ тоо, баримтануудые дурдая. 19 коммунистнуудай зургааниинь пенсионернууд юм. Тиихэдэ 20 наһанһаа 30 хүрэтэр нэгэшье коммунист байхагүй. Харин 30-һаа 40 хүрэтэр ганса, 40-һөө 50 хүрэтэр 8 коммунист, 50—60 наһа хүрэгшэд 10 хүн болоно. Партийна организацин зэргэдэ залуушуулые абаха асуудал хадаа шухалын шухалада тоологдоно.

Тоосоото үедэ партийна найман суглаан болоһон байна. Партийна бюрогой заседани болон хамтын суглаанууд дээрэ һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ хабаатай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Мүн сэрэгэй болон хүдэлмэриин һуралсалые сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха, хэшээлнүүдһээ гадуур һурагшадай хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайнаар үнгэргэхэ, хизаар ороноо шэнжэлхэ хэрэг ябуулха тухай асуудалнууд хараагдаһан.

Үзэл сурталай хүдэлмэридэ горитой анхарал хандуулагдана гэжэ хэлэнгүй гарахын аргагүй гээшэ. Түрүү багшанар болон хүмүүжүүлэгшэдэй 23-ниинь лектор. 19-ниинь агитатор юм. А. Г. Щепелина, М. Т. Тарнинаева, Ц. Р. Дондокова, Л. А. Климова гэгшэд «Знание» бүлгэмэй эрхим лектор байха. Тэдэнэр педагогическа темэдэ, мүн КПСС-эй XXVI съездэй, КПСС-эй ЦК-гай Пленумуудай материалнуудаар 220 лекци уншаһан гээшэ.

Бүхы багшанар политическэ гэгээрэлэй һуралсалда ябана. В. В. Щепелиной хүтэлбэрилдэг педагогическа эрдэмэй университет мүү бэшээр хүдэлнэ.

Партийна суглаан дээрэ һанаа амар һууһан хүн байгаагүй. Коммунистнууд Г. А. Ларионова, А. К. Янькова, В. Н. Лобова, В. В. Щепелин гэгшэд элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ, дутуу дундануудые элирүүлһэн, тэдэниие усадхаха арга заахаан, һуралсалай шанарые ёһото хэмжээндэ хүргэхэ гэжэ тэмдэглэһэн байна. Тоосоото һуралсалай суглаан дээрэ КПСС-эй райкомой секретарь С. С. Сахаев үгэ хэлэжэ, партийна эхин организацин тоосоото үедэ ябуулһан хүдэлмэриие гүнзэгыгөөр шэнжэлһэн байна.

Д-Н. ХАЛХАРОВ,
багша,

Яруунын район.

ОБЛАСТНОЙ КОНФЕРЕНЦ...

НАМТАРЫНЬ — НЮТАГАЙНЬ ТҮҮХЭ!

Саяан уулын хормойдо оршодог «Мир» колхозой Галбайн отделенидэ түрүүшын коммунарнуудай нэгэн, бүхы хоймор нютаг соогоо хүндэтэй, мэдээжэ болоһон үбгэжөөл Жамса Булутович Борхонов ажаһуудаг юм. Мүнөө Жамса Булутович сэрюун хүнгэн зандаа, хүдөөдэ хамтын ажал байгуулгын үедэ суг ябаһан нүхэдөө һанан һанан дурсажа һуудаг юм.

Таби гаран жэлэй саада тээ Хойморой коммунистнууд Сэдэб Тапхаев, Рэгзэн Оздоноев, Сэрэн Сымбелов гэгшэд Ойбойдодо «Жаргалай зам» гэжэ аймаг доторoo түрүүшын хүдөө ажахын коммуна эмхидхэһэн түүхэтэй. Ангиин тэмсэлэй шанга үедэ тэдэнэр нютагай эдэбхитэд Бабуу Барбаков, Бамбуу Шойжелов, Пурбо Леонтьев, Дэмпил Хамагаев гэгшэдые өөһэдынгөө ниитын хэрэгтэ хабаадуулһан байна.

Хэдэн ондоо бэе бэеһээ таһаркай байдалтай үмсын ажалтаниие нэгэдүүлхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ һэн, хамтаралай ажалые мэдэхэ шадабаритай хүн гэжэ хаанаһаа байха бэлэй. Тиимэһээ 1926 оной эсэс багта Алайрай коммуные хаража, ажал хүдэлмэритэйнь танилсажа, һуража, дүй дүршэлыень халан абажа ерэхэ зорилготой даабари коммунист Доржо Булгутович Таряшиновта нютагай партийна эхин үүр үгөө һэн. Удангүй 1927 оной январь һарада нүхэр Таряшиновай асарһан коммуныН Устав баталагдаа бэлэй. Энэ үедэ бүхы һуурин тосхонуудаар коммунистнууд болон газараа суг хамта элдүүрилхэ нэгэдэлнүүд байгуулагдажа эхилээ. Тэрэл 1927 оной барагдаха үеэр зэргэлжэ байгаа «Жаргалай зам», «Гэгээрэлэй солбон» коммунанууд хамтаржа, «Нэгэдэлэй хүсэн», гэжэ коммуна болон нэрлэгдээ бэлэй. Тэрэнэй түрүүшын алхамуудта Бальжан Донхоров, Доржо Таряшинов, мүн Сыренов, Булутов, Буханаев гэгшэд эдэбхитэй хабаадалсаа.

Түрүүшын түсэбтэ табан жэлэй һүүл болотор хамтын ажал байгуулгые — гол түлэб түгэсхэхэ гэжэ партиин табиһан зорилгые дүүргэлгэдэ Хойморой, Галбайн коммунынхид хубитаяа оруулһан юм. 1930 ондо оройдоол дүшөөд үрхэтэ айлые нэгэдүүлһэн хамтын ажал хоёр жэлэй туршада 76 үрхэтэн хүрэтэрөө олон боложо, адууһа малынь үдэжэ, газар тарянинь үргэдэжэ эхилээ.

Совет гүрэн һая эмхидхэгдэжэ байһан хамтын ажахынуудта али болохоор туһалдаг, хүрэнгын үрэһэ, газараа элдүүрилхэ зэр зэмсэг, тарилгын техникэ гэхэ мэтые үгэдэг һэн. 1933 ондо коммунадамнай «Фордзон» түхэлэй гурбан трактор үгтөө. Түмэр хүлэгүүдэй түрүүшын буразадаа татахада нютагаймнай зон ехээр баярлаһаншье, гайхаһаншье юм. Энэ ушарта зорюўлжа баярай митинг болоо һэн. Мүн Коммунис партиингаа даабаряар олон тоото мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ дүршэлтэй хүнүүд хүдөө ажахынуудта эльгээгдэдэг байгаа. Дүтэ оршодог жэжэхэн коммунанууд хамтаржа, партиин XVII съездын нэрэмжэтэ колхоз болоһон юм. Тэрэ ажахын түрүүлэгшээр хорин таба мянгатанай нэгэн — нүхэр Усольцев һунгагдаһан бэлэй. Энэ колхозой бэхижэн хүгжэхэ хэрэгтэ Тапхаев, Оздонсев, Пантеев, Ивахинов, Хамнуев гэгшэд ехэ хубитаяа оруулһан байха.

Партийна организацин хүтэлбэри доро колхознай хурдан түргэнөөр хүгжэһэн юм. гэжэ тэрэ үеын колхозой гэшүүн Ж. Б. Борхонов омогорхон хөөрэнэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ колхозой бүхы ажалые эхэнэрнүүд, үбгэд хүгшэд, эдиршүүл зэм дээрэ даажа абаһаниинь мэдээжэ ааб даа. Энэ ушарһаа уламжалан, эхэнэрнүүдые хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ дэбжүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри партийна организаци ябуулаа. Мүн лэ энэ колхоздо З. Н. Садыева, А. А. Цыремпилова, Б. С. Машкинова болон бусад харюусалгата тушаалнуудые даажа ябаа.

Жамса Булутович Борхоновой табан жэлэй туршада сэрэгтэ ябажа ерэхэдэнь, түрэл колхозынь шадалаараа нилээд һулараһан байгаа ааб даа. Хэды тиигэбэшье һаань, коммунистнууд бэрхэшээлһээ тунхаряагүй, түрүү зэргэдэ ябажа, ажахыгаа һэргээжэ шадаа. Дүй дүршэлөөр баян түрүүлэгшэ Бабуу Сыренович Барбаковай хүтэлбэри доро колхоз хүл дээрээ, гараһан юм. Энэ ехэ хэрэгтэ коммунист Ж. Б. Борхонов яһалахан хубитаяа оруулалсаһан байха.

Мүнөө энэ һайхан сагай жаргалта байдалые хаража байхадаа, Жамса Булутович омогорхонгүй яахаб даа. Тэрэнэй бүхы наһаниинь, ажалайнь, ажабайдалайнь намтар хадаа хүгжэн һалбарһан. Эхэ ороноймнай, түрэл нютагаймнай гайхамшаг түүхэтэй таһаршагүй холбоотой бшуу. Үнэхөөрөөшье, хаража үзэхэдэ аяар холын хорёод онуудай эсэстэ оройдоол 15 үрхэтэ айлнуудһаа нэгэдэһэн 38 толгой үхэртэй, 13 хонитой, нэгэ хэдыхэн модон анзаһа болон борнойтой багахан коммуна байһан аад, мүнөө танишагүй шэнэ байдалтай ажахы боложо хүгжөө. Тодорхойлон хэлэбэл, 1982 оной байдалаар, «Восточные Саяны» колхоз 3670 эбэртэ бодо малтай, хэдэн зуун хонитой, 527 адуун һүрэгтэй болонхой. Техникыншье талаар хэлэбэл, бүри юугээршье жэшэхын аргагүй ехэ хүсэтэй болоһониинь эли. Колхозой партийна организаци 120 коммунистнуудһаа бүридэнэ. Партиин хараалһан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэг хүтэлбэрилхэ, ажалшадые эмхидхэхэ, хүмүүжүүлхэ политическэ ехэ хүсэн болоно. Харин энэ организацимнай эхин түрүүн бүридэхэдөө 10-аад лэ гэшүүдтэй байгаа һэмнай.

Ж. Б. Борхонов хамтын хэрэгтэ бүхы наһаяа зорюулжа, олон жэлдэ бригадираар, малай фермэнүүдые даагшаар хүдэлхэдөө, хододоо түрүү зэргэдэ ябаа. Хамта хүдэлдэг нүхэдынь нэгэнтэ бэшэ тэрэниие партийна эхин организацин секретаряар һунгадаг байгаа.

Мүнөө Жамса Булутович үбгэржэ, пенсионер болооб гэжэ миин һуудаггүй, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэй хабаададаг, КПСС-эй ЦК-гай Пленумуудэй тогтоолнуудые нютагайнгаа хүн зондо ойлгуулжа үгэдэг. Тэдээн тухай дэлгэрэнгы хөөрөөнүүдые эмхидхэдэг. Урданай коммунистын энгэрые дайнай болон ажалай габьяа мүнхэлһэн олон медальнууд шэмэглэдэг. Нютагайнгаа пионернууд болон залуушуултай уулзажа, оронойнгоо, нютагайнгаа түүхэ тухай хөөрэлдөө дэлгэдэг, хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг гээшэ.

Түнхэнэй районой партийна 45-дахи конференцин делегадууд 50 гаран жэлдэ коммунистын нэрэ зэргые үндэр дээрэ абажа ябаһан Жамса Булутович Борхоновые областной партийна конференцин делегадаар һунгажа, наһанайнь арюун намтарые дахинаа дабтан гэршэлбэ.

Б. БИРБАЕВ.

ҮБЭЛЖЭЛГЭМНАЙ ЯҺАЛА ҺАЙН

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи, гол жэлые ажалай үндэр амжалтануудаар түгэсхэхэ хэрэгтэ манай районой ажалшад горитой хубитаяа оруулалсажа байна. Мүнөө үедэ, үбэлжэлгын түлэг ябажа байхада районой хонишод, малшадай эгээл сүлөөгүй, харюусалгатай хаһа эхилэнхэй. Хонин ажал дээрэ оройдоол гурбадахи жэлээ хүдэлжэ байбашье, энэ ажалай хэды шэнээн харюусалгатай, хүшэрые сэхэ мэдэрнэб. Ушар тиимэһээ үбэлжэлгын хаһые амжалтатайгаар үнгэргэхын тула нэн түрүүн эрхим бэлэдхэл хэрэгтэй.

Дээдэ-Боом гэжэ газарта бидэнэр 3-дахи үбэлөө үбэлжэжэ байнабди. Хамта дээрээ 500 эхэ хонитойбди. Нёдондо түрүүшынхеэ хурьгалһан хонидые харууһалжа гараа һэмди. Зуун эхэ хонин бүриһөө 80 хурьга абаха түсэбтэй байһан һаа, тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргээ бэлэйбди. Тиигэжэ 100 эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абажа түлжүүлээбди. Нооһо хайшалха түсэбөө мүн лэ үлүүлжэ шадаабди. Хонин бүриһөө 3,1 килограмм нооһо хайшалха уялта абаһан аад, тэрэнээ 3,6 хүргөөбди. Бидэнэр эндэ гэр бүлөөрөө ажалланабди. Һамгамни Людмила Дамбаевна Раднаева хонин ажалда дүршэһэн хүн юм.

Энэшье жэлдэ эрхим дүнгүүдые туйлахын тула шармайн оролдонобди. Хонин бүхэнһөө хурьга абажа түлжүүлхэ зорилго урдаа табинхайбди. Нооһоной шанар һайжаруулха, шэгнүүрынь дээшэлүүлхэ уялга абанхайбди. Хонидой ашаг шэмэ үбһэ тэжээлэй шанарһаа ехэ нүлөөлдэг. Тиимэһээ һайн шанартай тэжээл бэлэдхэжэ абаха шухала. Үнгэрһэн зун өөһэдынгөө хүсөөр 400 центнер үбһэ отарадаа бэлэдхээбди. Манай совхоздо хонишод болон малшадай үбэлжэдэг байрадаа үбһэ бэлэдхэлгэ заншалта болонхой юм.

Ерэхэ жэлдэ бидэндэ, манай совхозой коллективтэ ехэ удха шанартай жэл гээшэ. Юуб гэхэдэ, энэ жэлдэ манай совхозой байгуулагдаһаар 50 жэлэй ой гүйсэхэнь. Ушар тиимэһээ ажахымнай бүхы малшад, хонишод болон алба хаагшад түрэл совхозойнгоо энэ ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула шармайн ажалланад. Бишье иимэ баярта ойе угтуулан эрхимээр ажаллахые оролдоноб. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, ажахынгаа байгуулагдаһан үдэртэ ажалай эрхим бэлэг болгохо хүсэлтэйб.

Б. ДУГАРЖАПОВ,
Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой хонишон.

МАЛ ШАХАЛГААР МЭРГЭЖЭХЭДЭЭ

дүүргэлтэдэ оруулагдадаг. Ажахы бүхэнэй олон мал үгөөл һаань, тэдэнэй түсэбэйнь дүүргэлтэдэ ехэ мяхан орохо болоно бшуу.

Харин манай нэгэдэл тэдэ үхэрнүүдэйнь шэгнүүрые ехээр нэмээгээд, таргалуулаад, томо болгожо тушаахадаа, нэмэлтэ шэгнүүр абаһанайнгаа, тарган, ехэ мяха худалдаһанайнгаа зэргээр ашаг олзо оруулна гээшэ.

Байгша оной үнгэрһэн 11 һарын дүн абаад үзэе. Энэ үе соо бидэ районой ажахынуудһаа 2805 үхэр абажа шахалгада табяад, тэдээн сооһоо 2300 шахуу малыень мяханай комбинадта тушаагаабди. Тэдэмнай хамта дээрээ 8200 үлүүтэй центнер татаа гэхэ гү, али шахамал бүхэн дунда зэргээр 375 килограмм шэгнүүртэйгээр абтаа. Энэнь түсэбһөө 22 килограммаар ехэ болоно. Тушаагдаһан бүхы малай 70 шахуу процентнь эрхим тарган, бэшэниинь дундаһаа дээшэ шадалтай гэжэ сэгнэгдэһэн байна. Түс түстаа дүрбэ-дүрбэнһөө дээшэ центнер шэгнүүртэй томо тарган үхэрнүүдые мяханда худалдаһанайнгаа түлөө ехэхэн мүнгэнэй нэмэлтэ түлбэри абтаа.

Шахамал малые томо, тарган болгожо мяханда тушаахын тула тэдэнэй шэгнүүрые сүүдхэ бүхэндэ шадаал һаа, ехээр нэмээхэ хэрэгтэйнь мэдээжэ. Жэлэй үнгэрһэн 11 һарада нэгэдэлэй комплексдо үхэр бүхэнэй шэгнүүр сүүдхэдэ дунда зэргээр 800 граммаар нэмээгдээ. Түсэбнай 570 грамм юм. Тиихэдэ түрүү малшад бүришье дээшээ үрэ дүнгүүдые туйланхай. Долоодохи, юһэдэхи байрануудта хүдэлдэг малшад-операторнууд Н. П. Тихонова (ахалагшань), Е. П. Власова, С. Г. Власов, И. И. Емельянова гэгшэд харууһалжа байһан үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые үнгэрһэн 11 һарада сүүдхын дунда зэргээр 1008 граммаар нэмээгээ гү, али түсэбөөр хараалагдаһанһаа хоёр дахин шахуу ехэ нэмэлтэ шэгнүүр абаа. Мүн үнинэй малшад В. А. Васильева (ахалагшань), О. Р. Гармаева, Н. Ф. Сафронова гэгшэд жэлэй эхинһээ хойшо малайнгаа шэгнүүрые бүхыдэнь 373 центнерээр нэмээхэ түсэбтэй аад, 595 центнерээр ехэ болгожо шадаа. Эдэнэй амжалтада слесарь сантехник А. В. Будников бага бэшэ хубита оруулна.

Иимэ жэшээнүүд олон.

Эдэ бүгэдын ашаар манай ажахы жэлэй үнгэрһэн үе соо бүхыдэнь 4800 гаран центнер нэмэлтэ шэгнүүр абаа гэхэ гү, али шахамалнуудайнгаа шэгнүүрые түсэбөөр хараалагдаһанһаань 800 шахуу центнерээр ехэ нэмээгээ.

Гадна үйлэдбэриин, мүн экономическашье дүнгүүднай жэл бүри дээшэлжэ байна гэжэ тэмдэглэхээр. Жэшээлхэдэ, нёдондо үхэр бүхэнэй шэгнүүр сүүдхэдэ 737 граммаар нэмээгдэһэн, шахамал бүхэн дунда зэргээр 349 килограмм шэгнүүртэйгээр тушаагдаһан һаа, энэ жэлдэ тэрэмнай һүгүй дээшэлээ, гэжэ дээрэ дурсагдаһан тоо, баримтанууд харуулна. Хэрбээ үнгэрһэн жэлдэ шэгнүүр ехэтэй, тарган мал мяханда тушааһанай түлөө совхоз 227,9 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулһан һаа, мүнөө тэрэнэй түлөө 365,9 мянган түхэригэй нэмэлтэ мүнгэн ажахынгаа жасада оруулаад байна. Байгша ондо бүхы сэбэр ашаг олзомнай 500 мянган түхэригтэ хүрэхэ зэргэтэй.

Энээнтэй хамта малай шэгнүүрые нэмээлгэдэ гаргашалагдаһан үбһэ тэжээлэй, ажалай гаргаша али болохоор хороогдоно. Тусхайлбал, үхэрнүүдэй шэгнүүрые центнерээр нэмээхын тула түсэбэй ёһоор 9,5 тэжээлэй единицэ гаргашалха байһан һаа, мүнөө 6,5—7 единициһээ дээшэ гарганагүйбди. Продукци үйлэдбэрилгэдэ хүнэй хүдэлһэн ажалые часаар тоолоходошье, тэрэнь түсэбэйхиһөө һураггүй бага болоно.

Тиигэжэ бүхы гаргашые тоолоод байхада, манайда абтаһан үхэрэй мяханай центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн түсэбөөр хараалагдаһанһаа хямда болоо гэхэ гү, али 142 түхэригтэ хүрөө. Харин шахамал малаймнай мяханай центнер бүхэниие гүрэн 206 түхэригөөр худалдажа абана ха юм. Эгээл эндэ промышленна аргаар мал шахан таргалуулгын ашаг үрэ элитээр харагдана гээшэ.

Хайшан гэхэдээ, үхэрнүүдэй шэгнүүр иимэ ехээр нэмээгдэнэб, бүхы гаргашань бага болгогдоноб, урдань байһан байранууд тэрэл зандаа үлөө ха юм гэһэн асуудал гарана.

Түбхын түрүүн хүдөө ажахын үйлэдбэриин али нэгэ һалбариие зохихо руунь тодхоод, тусхай мэргэжэлтэй болгоод, ехэнхи ажалые оньһожоруулаад байхада аша үрэнь хэзээдэшье дээшэлхэ байна.

Эндэ урдань шахамал үхэрнүүд уянда байлгагдажа харууһалагдадаг һэн. Тэдэниие барижа уяха, тэрээндээ орёолдошоно аа гү гэжэ ходо хараха хэрэгтэй байгаа. Тиимэһээ малшан бүхэндэ дан олон үхэр даалгахын аргагүй бэлэй. Энээниие хаража үзөөд, бидэ ороной түрүү ажахынуудай жэшээгээр байрануудаа шэнээр һэльбэн заһабарилжа, түхеэржэ, досоонь үхэрнүүдые, уянгүй, бүлэг бүлэгөөр байлгадаг болгообди. Бүхы юһэн байрын долоон соонь мал уягдангүй байлгагдана. Бэшыень баһал тиимэ болгохо зорилготойбди. Урдань байра бүхэндэ гол түлэб 190—200 үхэр байдаг һаань, мүнөө тэндэ 220—225 мал оруулагдана. Тэдэниие хоёр лэ хүн харууһалдаг.

Байранууд соохи ехэнхи хүдэлмэри оньһожоруулагданхай. Эндэмнай дүтэ байдаг спиртын заводһоо шэнгэн бурдууг ута сорго хоолойнуудаар дамжуулагдан, байранууд соогуур тараагдана. Малшан кран нээгээд лэ хэрэгтэй соонь хобоонууд руу тэрэниие гоожуулдаг юм. Үхэр бүхэндэ үдэрэй 60 килограмм бурдууг уулгана бшуу. Тэрэниие зөөжэ хаана хүшэ хүрэхэбши. Аргагүй. Бүдүүн тэжээл —үбһэ, һолоомо хубаажа үгэхэ, шэбхэ сэбэрлэхэ хүдэлмэришье баһал машинаар хэгдэдэг. Эдэ бүхы оньһон түхеэрэлгэнүүдые һаадгүй һайнаар хүдэлгэхын тула манай механизаторнууд, (бригадирынь А. И. Грыловский) ехэ оролдолго гаргана.

Үхэрнүүдые эдеэлүүлхэ гуримые, сагыень наринаар сахижа, бүхы тэжээлые нарин нормын ёһоор, шэгнээд үгэдэг болоһоной, малда үлөөдэһэгүйгөөр эдюулхын түлөө оролдоһоной ашаар лэ малшаднай үхэрнүүдэй шэгнүүрые ехээр нэмээжэ шадана.

Мүнөө бүхы юһэн байрадамнай 2290 гаран мал шахагдана. Үхэрнүүдэй шэгнүүрэйнь хүсэхэдэ һара бүри мяханай комбинадта бүлэг бүлэгөөр тушаагаад, орондонь колхоз, совхозуудһаа жэжэ буруу, хашарагуудые асарнабди. Тиигэжэ нэгэшье үдэр байра хооһон байлгагдадаггүй.

Эдэ үдэрнүүдтэ шахамал бүхэндэ үдэрэй 60 килограмм бурдууг, 2 килограмм һолоомон, үбһэн, 1 килограмм талхан эдюулэгдэнэ. Дээрэ нэрлэгдэһэн түрүү малшадһаа гадна, гэр бүлөөрөө хүдэлдэг Б. Г. Гаржиловтан муу бэшэ үрэ дүн туйлажа байна.

Ямаршье үхэрнүүдэй шэгнүүрые ехээр нэмээхын тула илангаяа үбэлэй хүйтэнэй сагта тэжээл ехээр эдюулхэ хэрэгтэйнь мэдээжэ. Манай ажахы өөһэдын тарялан, сабшалангай газараар тон бага юм. Колхоз, совхозууд малтаяа хамта үбһэ тэжээл үгэлсэхэ ёһотой ааб даа. Теэд, үнэндөө тиигэжэ шаданагүй. Һүүлэй ган гасуур болоһон жэлнүүдтэ бидэ республикаһаа газаа тээгүүр үбһэ, һолоомо бэлэдхэжэ, малаа шахажа гараабди. Тиимэһээ өөһэдын тарялан, сабшалангай багаханшье һаань, тэрэнээ зүбөөр хэрэглэжэ, тэндэһээ үбһэ тэжээл горитой суглуулдаг болохо хэмжээнүүдые абанабди. Недондо түрүүшынхеэ өөһэдын 1500 тонно силос дараад, тэрэнээ июль, август, сентябрь һарада үхэрнүүдтээ эдюулжэ, шэгнүүрыень ехээр нэмээгээ һэмди. Энэ жэлдэ хара таряа, обеос хабар эртэ таряад, гектар бүриһөө 190 центнер ногоон намаа абажа, 1900 тонно силос дараабди. Мүн 80 гектар дээрэһээ 331 тонно зелёнко хуряажа, хуу тюк болгообди. Оронгын совхозһоо 300 тонно таряа худалдажа абаад, тэрэнээ холимол тэжээл болгуулхаар мелькомбинадта тушаагаабди.

Саашадаа малай тэжээлые бүри шанартай, шэмэтэй болгохын тула холимол талха таряае бурдуугтай худхаха оньһожоруулагдаһан цех барижа байнабди.

Ажалайнгаа эршые һуладхангүй хүдэлөө һаа, манай ажахын малшад шахамалнуудай шэгнүүрые нэмээхэ, гүрэндэ мяха худалдаха энэ табан жэлэй түсэбые ерэхэ 1984 оной тэн багаар, болзорһоонь холо урид дүүргэхэ аргатай. Тэрэнэйл түлөө тэмсэнэбди.

С. КРЫЛОВ,
Улаан-Үдын районой мал шахалгын «Никольский» совхоз-нэгэдэлэй директор.

Совет орон дотор

БАМ-ай ОРШОНДОХИ ОЙ МОДО ШЭНЖЭЛНЭ

БАМ-ай оршондохи «Мазановский» гэжэ лесхоздо ой модо отолхо хорюултай зурууднууд бии болгогдоо юм. Загаһанай түрьһөө хаядаг Зея ба Селемджа мүрэнүүдые аршалан хамгаалхын тула бүхэсоюзна «Леспроект» гэжэ нэгэдэлэй Приморидохи экспедициин отрядай заабаряар энэ хэгдээ. Шэнжэлэлгэнүүдэй һүүлээр эндэхи нарһан тужа байгаалиин хүшөө гэжэ соносхогдоо. Мүн түмэр замай хоёр захаар үлөөгдэһэн гурбан километр үргэн ой модо ойроо хүртэшэгүй гэжэ баһал соносхогдоо.

БАМ-ай түбэй участогуудай нэгэндэ — Тындын райондо Примориин экспедициин түлөөлэгшэд хүдэлһэн байгаа. Тэрэнэй начальник К. Кученко ТАСС-ай корреспондентдэ ингэжэ хөөрэбэ:

— «Тындинский» гэжэ ой модоной ажахын харьяата газар дээрэхи хүбшэ тайгые манай отряд хахад жэл соо шэнжэлээ юм. «Архитекторнууд» хэдэн зуугаад километр шэрэнги ойе гаталжа гараа, вертоледуудые, моторно онгосонуудые хэрэглэдэг байгаа. Энэ хүдэлмэриин эсэстэ хүрэхэнь хэсүү. Хахад миллион шахуу гектар хүбшэ тайга шэнжэлэгдээ юм. Тиигэжэ Совет Гаваньһаа Тындэ хүрэтэр БАМ-ай бүхы Зүүн участогай ой модо шэнжэлхэ хүдэлмэри түгэсхэгдөө.

Манай экспедициин хүдэлмэрилэгшэд БАМ дээрэ үнинэй хүдэлнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ Хабаровска хизаарта ба Амарай областьдо срээдүйн түмэр замай барилга дээрэ тэдэнэр хүдэлөө. 1,5 миллион гектар талмай дээрэ ой модоной ажахы эмхидхэхэ ба хүгжөөхэ проектнүүд зохёогдоод, бэелүүлэгдэжэ байнхай. Эрдэмтэдэй заабариин ёһоор, «Снежный» ба «Совгаванский» гэжэ шэнэ томо леспромхозууд хүдэлмэреэ ябуулна.

ХООРОНДОО ХАНИ БАРИСААТАЙ

Ирина Слепоконева, Варвара Никифорова, Виктор Калузаев, Вадим Букарь шэнги байха хүсэлтэйбди», — гээд Шимановскын 1-дэхи дунда һургуулиин олохон һурагшад сочинениинүүд соогоо бэшэһэн байдаг. Эдэмнай алдар сууда гараһан геройнууд бэшэ, харин БАМ-ай барилгын индустриин нютагай комбинадай залуу хүдэлмэришэд гээшэ.

Комбинат һургуули хоёр хэдэн жэл соо хани барисаатайгаар хүдэлнэ. Түмэр замда зорюулагдаһан хэдэн арбаад янзын зүйлнүүдые үйлэдбэрилдэг предприятиин цехүүдтэ һурагшад ходо айлшалдаг юм. Тэдэнэр барилгын индустриин энэ ехэ предприятиие һайнаар шудаланхай, орёо хүшэр автомат түхеэрэлгэнүүдтэй танилсанхай. Тиин хүдэлмэришэдшье һургуулида ошодог юм. Комсомолой хоёр организациин хоорондо харилсаа холбоон тухай хэлсээн баталагданхай. Предприятиин түлөөлэгшэд пионерскэ отрядуудта вожатануудаар, зундаа хүүгэдэй лагерьта хүдэлдэг юм. Харин ахалагша классайхидые түрүү бригаданууд шефтээ абанхай.

Аха нүхэдтэй адли байха гэһэн хүсэл эрмэлзэлынь бодото дээрээ бэелүүлэгдэнэ. Тэдэнэй олонхинь дунда һургуули дүүргэһэн тухай аттестадуудые абаад, шефүүдэй бригаданuудта хүдэлхэеэ гү, али ГПТУ-да һурахаяа ороно.

БАКУ. Гүнзэгы уһан доро табигдадаг һууринуудые гаргаха заводой үйлэдбэриин гол корпус ашаглагдахаяа байна. Энэ барилга КПСС-эй XXVI-дахи съездын шиидхэбэринүүдээр хараалагдаһан юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: барилгын «дирижер».

ТАСС-ай фотохронико.

Дулээтэ жэлнүүдэй баатарнууд

ЭХИ ТАБИЛСАГШАДАЙ НЭГЭН

Черембассай үндэһэн буряад пролетаринарай түрүүшын түлөөлэгшэдэй нэгэн байһан Филипп Иванович Павлов, 1918 оной эхээр бии болоһон буряад большевигүүдэй түрүүшын бүлэгтэ оролсожо, Буряадай коммунис организаци байгуулалсаһан юм.

Богони наһатай байһан, дань шаналмаар, 1930 ондо 32 хүрэжэ ябатараа наһанһаа нүгшэһэн юм. Үни удаан ажаһуугаагүйшье һаа, революционно хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, коммунистын нэрэ зэргые дээрэ үргэн ябагша һэн.

Ф. И. Павлов мүнөөнэй Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын Буряадай автономито округой Кербулак һууринда үгытэй бүлэдэ түрэһэн юм. Эдир наһандаа нютагаарнь ябахадаа, баабайтанайнь бүүсые харадаг hэм. «Хэбэдэ эдэюулшэһэн түмэр оройтой, налшыжа хуушаршаһан аад, нэгэ хажуу тээшээ һуушанхай гэрынь баяшуулай үргэн эхэ буусануудай дунда умхиржэ унахаа байһан түгсүүл мэтээр харагдадаг hэн.

Үгытэй ядуу байдалые хара багаһаа үзэһэн Филипп баабайнгаа ажахыдашье шадалаараа оролдодог, нюдарган баяшуулайдашье хүлһөөр хүдэлдэг байһан юм.

Нютагтаһ һургуули үгы hэн. Ном бэшэгые, тоо бодолгые гэртээ шудалжа гараа бэлэй. Тэрэл гэһэнһээ хойшо ном һударта ехэ шуналтай болоһон юм.

Эсэгэтэеэ хамта ошодог Черемхов хото тэрэниие ехэтэ һонирхуулдаг болобо. Хотын олон тоото хүдэлмэришэд, шахтанууд, трубагай хүндыһөө гараһан хүжүүн шанга абяан залуу хүбүүнэй досоо жэгтэй мэдэрэл түрүүлжэ, шэнэ юумэндэ тэрэниие урялһан мэтэ үзэгдэхэ. «Юрэдөө, баяшуулда хэдышье хүдэлэ, шадалаа барража, үгырхэһөө бэшэ ондоо юумэн олдохогүй байна гэжэ ойлгоо hэм» — гээд. 1918 онһоо хойшо, дүтын нүхэд болоходоо, тэрэ намда хэлэдэг hэн.

Империалис дайн болоно байгаа. Шахтануудта хүдэлмэришэд хэрэгтэй. «Зөөримни гэхэдэ, үмдэжэ ябаһан хубсаһан, үмхэ хара хилээмэн. Черемховодо ажалда түргэн ороодхибоб. Одоол эндэ, Рассутинска шахтанүүдай өөөрто ангиин мэдэрэлтэй боложо, хатуужаа hэм. Ехээр уншахаш. Революционно болдотой хүдэлмэришэд соёлой политическэ хүгжэлтэдэм нүлөө үзүүлхэ». Эгээл тиихэдэ тэрэ коммунис үзэл бодолдо үнэн сэхэ, буржуазна националистнуудые эсэргүүсэдэг тэмсэлшэ болоо бэлэй.

1918 оной апрельдэ Эрхүүгэй буряадуудай губернскэ съезд дээрэ Ф. И. Павлов буряад хүдэлмэришэдэй зүгһөө Совет засагай талада орохо уряатайгаар делегадуудта хандаһан юм. Энэ дурадхалыень буруушаахадань, М. М. Сахьяноватай болон Буряадай бусад большевигүүдтэй хамта съездһээ гаража ошоо hэн.

Колчагай үедэ Черемхов хотын хүдэлмэришэдэй, оршон тойронхи буряад зоной дунда ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Большевигүүдэй нюуса комитедэй бүридэлдэ байгаад, шахтануудай хүдэлмэришэдэй забастовко эмхидхэлсэбэ. Революционно ажал ябуулгынгаа түлөө 5 һара соо түрмэдэ һуужа гараа.

1918—1924 онуудта Черемхов хотодо арба гаран буряад залуушуул һурадаг, хүдэлдэг hэн. Тэрэ үедэ коммунист болоод байһан Филипп Павлов тэдээн соохоо нилээд болбосоролтой, политическэ хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй хүниинь байгаа. Үзэл сурталай талаар бидэнэй ёһотойл һурган хүмүүжүүлэгшэ байдаг бэлэй. 1919 ондо эдэ залуушуулай нэгэ бүлэгэй комсомолдо ороходонь, тэдээнтэй нягта харилсаа тогтоожо, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха талаар заабари үгэдэг байһан юм.

1919 ондо тэрэ Кондын нюуса коммунис үүрэй ажал ябуулгада хабаадажа, коммунис дайшалхы отрядай бүридэлдэ Ангарын аймагай земскэ управа унагаалсажа энэ нютагта Совет засаг тогтоолсоһон байна. Һүүлдэнь аймагай милициин түрүүшын начальнигынь болоод, бүхы ажал ябуулгадаа арадай, ангиин аша туһые харалсажа ябадаг бэлэй.

Мүн лэ түрүүшүүлэй тоодо Ф. И. Павлов түрэл Кербулак тосхондо 1920 оной март соо коммунис болон комсомолой үүрнүүдые эмхидхэлсэжэ, П. Бандаевтай болон Д. Ивановтой хамта полит-һуралсалай болон ажал ябуулгын талаар гэшүүдтээ семинар үнгэргэбэ. Эдэ үүрнүүдэй коммунист, комсомолшуудай дундаһаа Е. Тугутов, П. Назаров, К. Кужелов, С. Кузьмин, В. Лаврентьев гэхэшэлэн нилтын эдэбхитэй ажал ябуулагшад гараа hэн.

Голуметскэ нюдаргашуулай бүһалгаанай һүүлээр 1920 оной эсэстэ, 1921 ондо Алайрай аймагта түгшүүрилтэй байдал тохёолдобо. Энэ үедэ Ф. И. Павлов ойро зуура Алайрай хошревкомой түрүүлэгшээр хүдэлөө. Хошревкомой секретарь, мүн заримдаа хошвоенкомой уялгые дүүргэгшэ байһан бии Филипп Ивановичые нугаршагүй большевик гэжэ тоолодог hэм. Захиргаанай хүдэлмэриие үсэл нэтэрүүгээр ябуулхын хажуугаар хүдөө тосхонуудаар ябажа, ажалша зонтой уулзажа, хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри тэрэ ябуулдаг байгаа. Юрын хүн зонтой налгай зохидоор хүүр зугаа дэлгэжэ байхынь харахада, урматайгша бэлэй. Зүгөөр ангиин дайсадта хатуу шэрүүнээр хандажа, партиин политическэ шугамые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлһэнэй түлөө арад зонойнгоо дунда угаа хүндэтэй болоһон байна.

1921 ондо Алас-Дурнын республикын газар дээрэ Буряад-Монголой Автономито областиин тогтоходо, Эрхүүгэй элитэ коммунистнуудай тоодо Ф. И. Павлов тиишэ эльгээгдэжэ, буржуазна националистнуудай ажал ябуулгые элиршэлэн, буруу һургэхэ талаар тэмсэл ябуулһан юм. Тэрэ Буряад-Монголой автономито управлениин хүтэлбэриин бүридэлдэ оруулагдажа, милициин начальнигай уялгые дүүргэхын хажуугаар политическэ, ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри бэелүүлээ hэн. Буряад-Монголой автономито областиин 1921 оной октябрь-ноябрьда болоһон Арадай национальна түрүүшын хуралдаан дээрэ буржуазна националистнуудта шанга сохилто үгтэһэн байна.

Бүхы Алас-Дурнада Совет засагай тогтожо, Буряад-Монголой автономито областиин ревкомой байгуулагдахада, Ф. И. Павлов тэрэнэй түрүүлэгшын орлогшоор болон милициин начальнигаар томилогдожо, Буряадай автономито хоёр областьнуудые автономито республика болгон нэгэдхэхэ талаар ехэ габьяа гаргаһан юм.

Тэрэ үедэ Буряадай областной партийна организаци кадрнуудаар дутамаг байһан юм. Тэдэниие нмагтал олон түмэнэй дундаһаа шэлэн олохо бэшэ, харин хуушаншье кадрнуудай бэлэдхэлые һайжаруулха шухала байгаа. Тиин Буряад-Монголой автономито республикын бии болохотойнь сасуу Ф. И. Павлов Зүүн зүгэй ажалшадай коммунис университедтэ (КУТВ) эльгээгдэжэ, Москва мордоо бэлэй. Тэндэ һураха үедөө Филипп Иванович олон юумэ мэдэхэ болоһон, бэлэдхэлээ һайжаруулһан, илангаяа марксизм-ленинизмын һургаалые наринаар шудалжа гараһан юм. Тэрэ үсын Москвагай ажабайдалшье бурьялжа байгаа даа. Олон тоото музейнүүд, театрнууд, мүн ниислэл хотын фабрика, заводуудта Ф. И. Павлов ошожо, хүдэлмэрчиндэтэй, эдэбхитэдтэйнь уулзажа, болборолоо оүри дээшэлүүлдэг hэн.

КУТВ-ые дүүргэһэнэй удаа Ф. И. Павлов республикын худалдаа наймаанай наркомоор томилогдожо, энэ тушаалда эмхидхэлшын бэлиг шадабариие түгэс харуулһан юм. Хорёод онуудта худалдаа наймаанда хонжоо наймаашадай үшөөл ехэ һуури эзэлдэг байһан тухай гэрэ үеын хүн зон һайн мэдэхэ байха. Тиимэ наймаашадтай эрид тэмсэжэ, гүрэнэй болон кооперативна худалдаа наймаае хүгжөөхэ, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ һайнаар хангаха талаар эмхидхэлэй хэмжээнүүд шухала хэрэгтэй байгаа.

1930 он болотор худалдаа наймаан нилээд һайжараа hэн. Илангаяа хүдөөдэ кооперативна худалдаа наймаае хүгжөөхэ хэрэгтэ Ф. И. Павлов горитой хубитаяа оруулһан байха. Тус наркомадта хүдэлхэ үедөө тэрэ БМАССР-эй ЦИК-эй, областной хиналтын комиссиин, хүдэлмэришэн-таряашадай инспекциин гэшүүнээр һунгагдадаг байһан юм.

Юрэдөө, Ф. И. Павловые мэдэхэ хүн бүхэн тэрэниие ёһотойл коммунист, Буряадай областной партийна организацин, Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын эхи табилсагшадай нэгэн байһан юм гэжэ, түрэһөөр 85 жэлэй ойтойнь дашарамдуулан, баталха дүүрэн эрхэтэй.

Н. МУНКОЕВ,
партиин ветеран.

Спорт

КУБОГАЙ ЭЗЭД ТОДОРБО

Боксоор Буряадай АССР-эй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн гурбан үдэрэй турщада «Труд» бүлгэмэй Спортын байшан соо үнгэргэгдэбэ. Спортын бүлгэмүүдэй болон клубуудай долоон командын 100 гаран боксёр хабаадажа, хаба шадалаа туршаһан, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байха юм.

Энэ мүрысөөн манай республикын спортын бүлгэмүүд болон клубуудта эрэлхэг зоригтоной зүйл гэжэ тоологдодог боксые хүгжөөлгэдэ ямараар хандадаг байһыень, эдиршүүлэй болон эрэшүүлэй боксын ямар байдалтай байһыень элирхэйлэн гэршэлһэн харалга болобо.

Команда бүхэн эдиршүүлэй болон эрэшүүлэй бүридэлтэй байгаа. Түрүүшын үдэр илангаяа һонирхолтой, шанга тэмсэл болоо.

Жэшээнь, залуушье һаа, эрилтэ ехэтэй тренер боложо ябаһан Виктор Агафоновой һурган хүмүүжүүлдэг ЛВРЗ-гэй спортклубай суглуулагдамал команда «Спартагай» түлөөлэгшэдтэй уулзахадаа, дүн хамта 31:28 тоотойгоор шүүгээд, удаадахи шатада гараба. Эндэ ЛВРЗ-гэй спортклубай эдиршүүлэй команда ехэ тоотойгоор илаһан байна — 23:10. О. Иванов, В. Макосеев, О. Двойнишников, Д. Ушаков гэгшэд командынгаа илалтада ехэ хубитаяа оруулһан байна.

Хойто үдэрынь гүмэр замшадай түлөөлэгшэд «Буревестнигэй» командатай рингдэ гаража тулалдахадаа, 20:42 тоотойгоор шүүгдэбэ. Эндэ эрэшүүлэй дунда хүнгэхэн шэгнүүртэ болоһон уулзалга сугларагшадые ехээр һонирхуулба. Ушарынь юуб гэхэдэ, спортын мастернууд Юрий Мангатаев Данзан Цыренов хоёр уулзаһан байгаа. Буряадай хүдөө ажахын институдай студент Д. Цыренов илажа гараха гэһэн зорилго урдаа табяа хэбэртэй. Тэрэ болгоомжотой наринаар наадажа, онобшотой шанга сохилтонуудые хэнэ. Гэбэшье тэрэнэй шанга добтолгонууд гол түлэб нүгөөдынгөө хамгаалалтые дабажа шадаагүй гээд хэлэлтэй. Тиигэжэ судьянарай шиидхэбэреэр ВСТИ-гэй студент Юрий Мангатаев илалта туйлаһан байха юм.

Хоёрдохи уулзалгадаа хэды шүүгдээшье һаа, ЛВРЗ-гэй спортклубай суглуулагдамал команда һүүлэй жэлнүүдтэ урагшаа дабшалта хээ гэхэдэ алдуу болохогүй. Хэрбээ хүсэд бүридэлтэй эрэшүүлэй команда табяа һаа, үшөөшье дээгүүр һуури эзэлхэ аргатай байгаа бшуу.

«Трудовые резервы» бүлгэмэй команда бүхы арга боломжоёо харуулжа, манай бэрхэ командануудай нэгэн болохо «Трудай» боксернуудые ехэ түбэг бэрхэшээлдэ оруулба. Эрэшүүлэй командануудай хоорондо болоһон тэмсэл тэнсэлгээр —15:15 тоотойгоор —дүүрээ. Харин «Труд» бүлгэмэй эдиршүүл оройдоол нэгэ очкогоор (20:19) урагшаа гаража, мүрысөөнэй удаадахи шатада тулалдаха эрхэдэ хүртэбэ.

«Буревестник» — «Забайкалец» хоёрой уулзалга сугларагшадай анхаралые мүн лэ татаһан байна. Һүүлэй жэлнүүдтэ бэлигтэй бэрхэ хэдэн залуу тренернүүд спортын мастернууд В. Намжилов, Б. Буянтуев, спортын мастерта кандидат А. Бадмацыренов гэгшэд авиационно заводой «Забайкалец» гэжэ спортклубта энэ зүйлые хүгжөөхын тула, илангаяа эдиршүүлые спортын энэ зүйлтэй танилсуулхын тула ехэ оролдолго хэшээл гаргажа байна гээд тэмдэглэлтэй. Тиимэһээ авиационно заводой эдир боксернуудай студентнэрэй командые илаһаниинь гайхалтайшье бэшэ. Зүгөөр «Буревестнигэй» эрэшүүлэй команда 20:11 тоотойгоор илажа, командаа удаадахи шатада гаргаба.

Урдандаа республикын кубогта нэгэнтэ бэшэ хүртэдэг байһан «Урожай» бүлгэмэй суглуулагдамал команда һүүлэй үедэ амжалтаяа алдажа байна. Спортын мастернууд А. Асадулин, А. Кондаков, Р. Будаев, спортын мастерта кандидат Д. Шарбунаев болон бусадай рингдэ гарахаяа болиходонь, тэдэниие халажа абаха хүнүүдэй энэ командын бүридэлдэ үгы байһаниинь халагламаар. «Урожай» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй хүтэлбэрилэгшэд, тренернүүд энэ асуудалда гол анхаралаа хандуулжа, шухала хэмжээнүүдые абаха ёһотой гэжэ һанагдана.

Нимэ шалтагаанһаа боложо, «Урожай» бүлгэмэй команда «Трудай» түлөөлэгшэдтэ 29:30 тоотойгоор шүүгдэшоо. Эндэ эдиршүүлэй бүлэгтэ А. Норбоев—А. Хусаев, М. Батуев — С. Ситников гэгшэдэй уулзалга ана-мана тэмсэлдэ үнгэрбэ. Эрэшүүлэй бүлэгтэ спортын мастер В. Галданов—А. Гыргенов гэгшэдэй тулалдаан сугларагшадые һонирхуулаа. Буряадай хүдөө ажахын институдай студент 18-тай Андрей Гыргенов «Урожай» бүлгэмэй Түбэй соведэй чемпион болоһон, ВЦСПС-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ шанда хүртэһэн намтартай. Тэрэ дүршэл ехэтэй нүхэрһөө зургаа наһаар дүүшье һаа, тунхарижа байнгүй, түрүүшын минутаһаа эршэмтэйгээр добтолбо. Сугларагшадай альга ташалга доро үнгэрһэн энэ мүрысөөндэ А. Гыргенов һайн талаяа харуулбашье, очкогоороо диилдэһэн байна. Юрэдөө, манай бокс үшөө нэгэ бэлигтэй залуу спортсменээр нэмэбэ гэхэдэ алдуу болохогүй.

Ингэжэ «Буревестник» болон «Труд» бүлгэмүүдэй команданууд түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаба. Сэхыень хэлэхэдэ, «Труд» бүлгэмэй түлөөлэгшэд түрүү һуурида гараха аргагүй байһанаа эртээнһээ харуулаа һэн. Ушарынь гэхэдэ, эдиршүүлэй болон эрэшүүлэй бүлэгтэ аяар долоон шэгнүүртэ түлөөлэгшэдөө табижа шадаагүй бшуу. Энэнь тус бүлгэмдэ бүхы шэгнүүрнүүдтэ боксернуудай үгы байһые элирхэйлэн харуулна.

Эдиршүүлэй бүлэгтэ «Буревестник» бүлгэмһөө Б. Цырендоржиев — О. Поличевые, В. Коноваленков—В. Дулмаевые, Д. Молчанов — А. Раднаевые, Б. Бадмажапов — Д. Яндаковые, В. Иванов — А. Бутиниие, А. Бутырин — А. Бурлаковые, М. Зайцев — В. Викулиниие, «Труд» бүлгэмһөө М. Батуев —П. Хамагановые, А. Норбоев—Э. Желаевые, Ю. Петров —С. Бадмаевые, А. Лушанов Б. Цыреновые шүүгээ.

Эрэшүүлэй дунда спортын мастернууд Ю. Мангатаев—В. Галданов хоёрой уулзалга шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ. Гэбэшье мүнөө үедэ һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһан Юрий Мангатаев илалта туйлаа. «Труд» бүлгэмэй спортын мастернууд В. Сальников, — И. Назаровые, Б. Батуев, С. Старцевые илабашье, командаа өөдэнь татажа шадабагүй. Тиигэжэ «Буревестник» бүлгэмэй суглуулагдамал команда 43:23 тоотойгоор шүүжэ, республикын кубогта хүртэбэ.

Эдиршүүлэй дундаһаа Д. Молчанов, эрэшүүл соохоо Ю. Мангатаев эрхим бэрхэ боксер гэгдэжэ, рессспорткомитедэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

Манай республикын спортын олонхи бүлгэмүүдтэ, клубуудта энэ гоё һайхан зүйлэй хангалтагүйгөөр хүгжөөгдэжэ байһые, илангаяа хүндэ шэгнүүрнүүдтэ боксернуудай дуталдажа байһые энэ мүрысөөн элирүүлбэ. Тренернүүд болон мэргэжэлтэд эдэ дутуу дундануудые усадхан зайсуулхын тула ехэ оролдолго гаргаха зэргэтэй.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Буревестник» бүлгэмэй суглуулагдамал командын гэшүүн, спортын мастерта кандидат Жаргал Норбоев (зүүн гарһаа) мэргэжэл шадабаряа мүрысөөнһөө мүрысөөндэ дээшэлүүлжэ байдаг юм.

В. ПЛУТТЫН фото.

ХРОНИКО

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1983 оной декабриин 22-ой Указаар нимэ сельсоведүүд бии болгогдобо:

Түнхэнэй райондо—Жэмһэгэй сомоной Соведэй бүридэлһөө гаргагдаһан Харьбяата ба Нуга һууринуудһаа бүридэһэн **Харьбяатын сельскэ Совет**, түбынь —Харьбяата тосхон.

Яруунын райондо — Кондын сомсоведэй бүридэлһөө гаргагдаһан Целиннэ һууринда **Целиннэ сельскэ Совет** бии болгогдобо.

ТАСС АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

БАТА ХАНИ ХАРИЛСААН

ГАВАНА. Кубын арад революциин ба социализмын суртал һургаалнуудта үнэн сэхэ, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэхые шиидэнхэй юм гэжэ Кубын Компартиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Карлос Рафаэль Родригес тэмдэглээ. Уласхоорондын шахардуу шанга байдалые һуларуулхын түлөө, арадуудай аюулгүй байдалые бэхижүүлхын түлөө Куба шууд сэхээр тэмсэдэг юм гэжэ тэрэ ТАСС-ай корреспондентттэй хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ. Тэрэнэй гадаадын политика эб найрамдалые, арадуудай национальна бэеэ даалһан байдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна.

Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ, мүнөө үеын шухала асуудалнуудые хөөрэлдөөнүүдээр шиидхэлгэһээ арсажа, сэрэгэй бүлөөю хүсэтэй болохые оролдожо байһан Рейганай захиргаанай гадаадын политика бидэнэй һанаае зобоонгүй байжа шадахагүй байна гээд К. Рафаэль Родригес мэдүүлбэ. Американ шэнэ ядерна ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолгые буруушаадаг хүсэнүүдые бүримүһэн дэмжэнэбди. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой тодорхойгоор найруулһан Советскэ Союзай хараа бодолые бүрин хүсэдөөр дэмжэнэбди.

НАЦИОНАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ

ГАВАНА. Кубын хоёрдохи зарлалай арадай засагай Национальна ассамблейн табадахи сесси Гаванын Конгрессүүдэй ордон соо хүдэлмэрээ дүүргэбэ.

Ороной хуули гаргадаг дээдын зургаанай уласхоорондын ажал ябуулга тухай элидхэлые сессидэ хабаадагшад шагнаһан байгаа. Үнгэрһэн үе соо Кубын гүрэнэй гадаадын политическэ холбоо барисаан бэхижэһэн байна гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ.

Дэлхэйе ядерна дайнай аюул руу түлхижэ байһан американ захиргаанай ябуулгануудые депутадууд шоо үзэн буруушааба.

Түсэблэлгын Центральна Соведэй түрүүлэгшэ У. Перес сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ, байгша ондо Кубын национальна продуктын ургалта 5 процентээр ехэ болоо гэжэ мэдүүлээ.

Ороной Экономическа ба социальна хүгжэлтын 1984 оной нийтэ түсэб, мүн Гүрэнэй бюджет тухай хуулиие сесси зүбшэн хэлсээд, баталһан байна.

1984-дэхи он «Революциин илаһаар 25 жэлэй ойн жэл» болохо юм гэһэн шиидхэбэриие депутадууд баталан абаа.

Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастро Кубын парламентын делегадуудай урда үгэ хэлэбэ.

ШАХТЁРОЙ ҮДЭР

УЛААН-БААТАР. Монголой горнягууд мэргэжэлэйнгээ һайндэрые — Шахтерой үдэрые тэмдэглэбэ. Энэ һалбариин хүдэлмэрилэгшэдэй омогорхохо юумэн ехэ: энэ жэлдэ нүүрһэ малтан абалга 50 миллион тоннодо хүргэгдөө. Энэнь үнгэрһэн табан жэлэй һүүлшын жэлдэ—1980 онойхидо орходоо, 17 процентээр ехэ болоно.

Шэнэ юумэ үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй ашаар тэдэнэр ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлһэн байна. Һалбариин материальнотехническэ бааза нилээд бэхижүүлэгдээ. Бага Нуурай нүүрһэнэй уурхайн хүсэн улам үргэдхэгдэнэ. Адуун Шулуунай карьер үргэдхэгдөө, орон доторхи эгээл үниинэй «Налайха-капитальная» шахта шэнэдхэн хубилгагдаа.

Ерэхэ жэлдэ республикын горнягууд ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлүүлхээр хараална. Түлишэ, электрын элшэ хүсэ, запас частьнууд болон түхеэрэлгэнүүдые гамтайгаар хэрэглэһэнэй ашаар 1 миллионһоо доошо бэшэ түгриг алмагдаха юм.

ГАЙХАМШАГТА ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

БРАТИСЛАВА. Коммунистнуудай үүсхэлээр 40 жэлэй урда тээ Словакиин национальна совет нюусаар эмхидхэгдэн байгуулагдаа һэн. Тэрэ Словакида фашизмда эсэргүү восстанида бэлдэжэ эхилһэн байгаа. Энэ ойдо зорюулагдаһан мүнхэлэлгын самбар нээлгын баяр ёһолол эндэ болобо.

КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Президент Г. Гусак эндэ үгэ хэлэбэ.

Словакиин национальна соведэй түрүүлэгшэ В. Шалгович сугларагшадай урда үгэ хэлэхэдээ, империализмын эзэрхэг түримхэй политикын гэмээр бүгэдэ нийтын эб найрамдал болон аюулгүй байдалда хоро хүргэгдэжэ байна, Советскэ Союз болон бусад социалис хани харилсаата оронуудтай али бүхы холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ гэһэн фашизмда эсэргүү национальна восстаниин захяа заабариие бэелүүлхэ гээшэ Чехословакиин арадай гол зорилго болоно гэжэ тэмдэглээ.

ФНО ГЭДЭГ ПАРТИИН V СЪЕЗД

АЛЖИР. Уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй боложо байһантай дашарамдуулан, һанаагаа зобожо байһанаа Алжирай ниислэл хотодо хүдэлмэреэ дүүргэһэн Национальна сүлөөрэлгын фронт (ФНО) гэдэг партиин V съездын документнүүд дотор мэдүүлэгдэнэ.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын, уласхоорондын харилсаае һайжаруулхын түлөө тэмсэлдэ хүсэлэл оролдолгонуудаа эдэбхижүүлхэ шухала гээд съездын политическэ тогтоол дотор хэлэгдэнэ.

Американ-израилиин стратегическэ бүлэглэлые энэ документ дотор эрид буруушаана.

V съездын тогтоолнууд хадаа ФНО гэдэг партиин ба ороной правительствын ябуулгануудай политическэ программа болоно гэжэ ФНО гэдэг партиин Генеральна секретарь, АНДР-эй Президент Ш. Бенджедид тэмдэглээ.

Съездын делегадууд шэнэ уставые баталаа, партиин Центральна Комитедые, бусад хүтэлбэрилхы зургаануудые бүридүүлээ. Ш. Бенджедид ФНО гэдэг партиин Генеральна секретаряар дахинаа һунгагдаба. Тэрэ АНДР-эй президентын тушаалда ори ганса кандидат болгогдожо, мүн лэ дэбжүүлэгдэһэн байгаа.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай информационно мэдээсэл. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой үгын текст (Түгэсхэлынь 2-дохи хуудаһанда).

Хоёрдохи хуудаһанда. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой үгын текст. «Дамжуулан үгтэхэ эрхэтэй түлхюур» — Г. Башкуевай статья. «Шухала хаһын урда тээхэнэ» — Б. Санжиевай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Эб найрамдалай жасада» — суглуулбари. «Байгал тухай асуудалнууд — зүбшэн хэлсэлгэдэ» — Д. Норенкын статья. Социалис оронуудта

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Нютаг нютагай һонин. Сонсохолнууд, мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Аяншалагшадай клуб». 10.55 — «Человек на полустанке»—уран һайханай фильм. 12.00 — Шэнэ һонин. 17.30— С. Рахманиновай зохёолнууд

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Хани барисаанай ба аха дүү нүхэсэлэй замаар» — Улаан-Үдын студиин телеочерк. 19.35 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 20.00— «Поэзи». С. В. Смирновой түрэһөөр 70 жэлэй ойдо 20.50— «Зеленый фургон» — уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 22.00 — «Время». 22.35 —«Зеленый фургон» — уран һайханай фильм (2-дохи сери). 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00— «Долоон хоногой спорт».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика 9.15—«Дом, в котором тепло» — баримтата фильм 9.35 — Физикэ. «Электрын элшэ хүсэн тухай». 10.05 — Немец хэлэн. 10.35— Кинопрограмма. 11.05 — «Гоё һайханиие ойлгодог байхаар хүмүүжүүлгэ». 11.35, 12.35 — Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 12.05 — «Таанадта, түрэлхид».

Улаан-Үдэ. 18.00 — Мульт-фильмнүүд. 19.40 — «Хүүгэдэй саадайхид сэнгэнэ».

Москва. 19.00 — «Түлишэтүрхилгын материалнуудые бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ тухай». 19.30 — Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.45 — «Хүдэлмэришэдэй дунда һуурияа оло». 20.25 — «Экономико. Эрдэм ухаан. Бодото байдал» гэһэн циклһээ.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 20.15— «Таанад энээниие хэжэ шадахат». 22.00—«Время». 22.35— Санын спортоор бүхэсоюзна мүрысөөн. 5 километр. Эхэнэрнүүд. 23.15 — «Искусствын уран бэлигтэнэй концерт.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54 зам редактора—2-68-08 зам редактора — 2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни— 2-34 05, пропаганды—2-56-23. промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-61, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81., корректорская—2-33-61, выпускающие —2-35-95 отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-01752. Заказ № 297. Индекс 0464.